HARMONIA

COELESTIVM CORPORUM & humanorum, Dialogis vndecim aſtronomicè & medicè per Anton. Mizaldum Monlucianum elaborata, & demonſtrata.

AD ANTONIVM OLIVARIVM LVMBARIENSIVM ANTISTITEM EXIMIVM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVTETIÆ,

Apud Iacobum Keruer, via Iacobæa, ſub duobus Gallis.

M. D. LV.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

73 C 51

SENTENTIA PRIVILEGII.

CAVTVM *eſt regia ſanctione, ne quiſpiam alius præter Iacobum Keruer, hanc Harmoniam cæleſtium corporum & humanorum, Dialogis vndecim aſtronomicè & medicè per Antonium Mizaldum Monlucianum elaboratam & demõſtratam, intra quinquennium, abſque manifeſto autoris conſenſu imprimat: aut alibi impreſſam, ſub Regis ditione vendat ac diſtrahat. Qui ſecus fecerit, libris & pœna in ſanctione æſtimata multabitur. Conceſſum fuit priuilegium Lutetiæ Pariſiorum, anno Chriſti* 1 5 5 0, *quarto Nonas Ianuarij. Subſignabat*

Buyer.

ORNATISSIMO VIRO, ANTONIO

Oliuario, Lumbarienſium Antiſtiti eximio, Antonius Mizaldus Monlucianus S.P.D.

EQVIDEM in ea ſemper fui ſententia ; ornatiſſime idémque humaniſſime Antiſtes, vt fœlices eos exiſtimauerim, quibus per fortunæ clementiam conceſſum eſt bene de ſe merentibus parem gratiam remetiri : fœliciſſimos rurſum eos, quibus vt libet, ita licet accepta beneficia cum fœnore aliquo rependere. Quæ duo quum hactenus mihi deeſſe cognoſcerem, & iugi meditatione mecum repeterem, quantùm pietas tua in me, nihil tale promeritum, contuliſſet : circunſpicerémque quonam modo ſignificationem aliquam, grati ſaltem & memoris animi

tibi exhiberem, neque in tanta fortunarum mearũ tenuitate quidquam occurreret, quod vlla ex parte, non dicam tuis meritis, ſed ne quidem animo meo, vel tantillum reſponderet: tandem viſum fuit quoſdam imitari homines, non ruſticos, inquam (qui modò floſculo quopiam inſigni, modò eleganti auicula, nunc caſeolo, aliàs piſciculis, quandoque pomis & nucibus, aut alio ſimili ſymbolo, voluntatis ſuæ propenſionem iis teſtificari ſolẽt, quibus ſunt obęrati) ſed plebeios & pauperculos: qui cũ ſuis creditoribus ob rei familiaris anguſtiam ſoluendo eſſe non poſsint, ſponſores illis vltro adducũt. In iſtorum itaque fragili nauicula cùm vẽto ſiniſtro me quoq; hodie nauigare intelligerẽ, tantiſper dum fortuna, imò verò Minerua blandiùs afflaret, meritorum erga me tuorum ſpõſores duos, *AESCVLAPIVM* & *VRANIAM*, tibi candidè proferre non ſum veritus. Hos, niſi valde fallor, gratiſſimos habiturus es: vel ob id vnum, quòd illuſtriſſimæ *OLIVARIORVM*

genti familiares ſemper fuerunt,ac di lecti. Si quando illos ante tuum conſpectum, animi gratia, prodire patieris, de rebus cœli & medicinæ, fortaſſis non ineptè, colloqui obſeruabis: atque ex mutuo eorũ colloquio, harmoniam quæ humano corpori cum cœlis eſt communis, pro inſigni tua eruditione facilè iudicabis: agnoſcéſque Dei Opt. Max. ſapientiam, virtutem ac prouidentiam in vtroque corpore, cœleſti, inquam, & humano, æqualem (vt noſter habet Galenus) per omnia relucere. Vale doctiſſime atque humaniſſime Antiſtes, & Mizaldum tuum, ſiquidem dignum ducis, amare perge: tibíque perſuade illum & ſtudio, & officio, apud te ceſſurum nemini. Lutetiæ Pariſiorum, pridie natalis B. Ioannis Baptiſtæ. 1555.

ORONTII FINAEI LVTETIAE *Regii Mathematicarum profeſſoris & illuſtratoris, in ἀνθρωπόυρανον* ANTONII MIZALDI, *ἀναφόρικα ad candidum* Le-*ctorem.*

Quantumcũq; voles, Lector, mirare labores
Herculis: eſt ſanè quod magè ſuſpiciam.
Quantumcũq; voles, ſeptem miracula mũdi
Mirare: eſt ſanè quod magè ſuſpiciam.
Quantũcunq; voles, hortos mirare ſuperbos
Heſperidũ: eſt ſanè quod magè ſuſpiciam.
Suſpicio & miror noſtro cũ corpore, ſummis
Quidquid ineſt cœlis nocte, diéq; geri.
Suſpicio & miror cœlos in corpore viuo
Claudi: MIZALDO, ſi petis, artifice.
Suſpicio & miror ſuprema latêre ſub imis:
Et contrà: paucis vt liber iſte docet.
Qui, ſi conciliat viuentia corpora cœlis;
Nun menteîs poterit conciliare ſibi?

VIRESCIT VVLNERE VIRTVS.

HARMONIA COELEſtium corporum & humanorum, Vndecim Dialogis medicè & aſtronomicè per Antonium Mizaldum Monlucianum elaborata & demonſtrata.

Dialogus primus, qui veluti paraſceue quædam eſt ad præſentem harmoniam. Collocutores ſunt Æſculapius & Vrania.

AESCVLAPIVS.

QVID ita properas, Vrania, tanto ſudore diffluēs, & vix reſpirans? VRANIA. Opportunè tu quidem ô Aeſculapi, opportunè, inquam, nam ad te ibam. AESCVL. Hem, magnum aliquid eſſe oportet ac ſerium: neque enim cœlos tuos temere relinquis: quare, paucis (obſecro) mihi expedi quid nouæ rei emerſerit. VRAN. Dicam breuiter & apertè. Patruus ille tuus Mercurius deos omneis cœleſteis hodie in conſilium coegit: quibus facundè (vt ſolet omnia) expoſuit, ſe tribus orbis

terrarum partibus ex illorum mandato peragratis, inueniſſe omneis penè mortalium res ſummè afflictas, turbatas & exagitatas eſſe: vniuerſumque microcoſmum ferro, igni, prædæ, rapinis, dolis & inenarrabilibus malis expoſitũ eſſe: periclitaríque ne breui etiam fame ac peſte totus exhauriatur, ni à macrocoſmo maturè illi auxiliares radij affulſerit. AE SC. *Miranda hercle, imò verò miſeranda potiùs mihi narras Vrania: à qua & peto & expecto quid ſuper ea re in diuino illo cœtu decretum fuerit.* VRAN. *Ibi diuúmque, hominúmque poteſtas Iupiter Opt. Max. auus tuus ad omneis deorum ordines conuerſus, dicite (inquit) ô ſuperi, per veſtra omnium numina, dicite vnde hodie tam turbulentus ac inquietus hominum ſtatus? Dicite quis tam grauis morbus mortaleis inuaſit, vt ſui compotes eſſe non poſſint? Ad hæc vnus aliquis ex tempore reſpondit capita eorum laborare: & ob deprauatam phantaſiam delirium pati: proindéque peſſimè ratiocinari ac intelligere: ſenſúſque ac motus à capite pendentes ob id errare. Alter cenſuit non ſolùm capita, ſed & corda etiam affici: in quibus irarum, diſcordiarum, ambitionum & furorum latent ſeminaria. Alius in he-*

pate vitium eſſe pronuntiauit: in quo concupiſcentiæ & appetituum eſt ſedes. Nonnulli contrà, vniuerſum corpus valde ægrotare dixerunt. Quorum ſententias cùm attentè audiuiſſet Iupiter, viſum ei fuit, Aeſculapi, vt ſedulò in orbem terrarum deſcenderes: & artis tuæ (medicæ nimirum) præſidio fretus, ibi ad vnguem explorares, quiſnam morbus homines ad has nequiſsimas inſanias hodie moueat: & quibus maximè partibus microcoſmus laboret. Verumenimuero, quia ille idem Iupiter re vera credit, & ſeriò affirmat diuinum cœleſtis ignis particulam, imò verò æthereum radiolum, & auræ ſydereæ ſpiraculum quo naſcentes homines & viuentes quotidie illuſtrat ac vegetat, vitiorum fece obrui, langueſcere & obtundi (fieríque inde, vt nec cor, nec caput vni reddatur formæ, actionéſque vniuerſi corporis in vſus à propriis & ſolitis longè diuerſos degenerent) vt id accuratè obſeruarem, me tibi comitem dari voluit: iuſsítque vt ea de cauſa ad te properè venirem: quare vbi voles, Aeſculapi, mandata explebimus, ac nos itineri opportunè committemus. AE S C. Prouinciam ſanéquam duram ac difficilem mihi à ſuperis imponi video, Vrania: vereórque ne pro di-

gnitate & officio illam ſatis commodè tractare poſſim: cùm ob multa, tum quòd hodierni homines & victu & moribus latiſſimè recedant ab iis qui meo ſeculo vixerunt: cauſas alias probabiles certè ac numeroſas, omitto: vnde fit vt artis meæ præſidia hîc infirma eſſe reformidem. V R A N I A. *Bono animo eſto, Aeſculapi: deorum filiis in manibus ſunt omnia. Agè itaque, iter fauſtis auibus ingrediamur: quod quia longum eſt ac difficile, vt eius tædia fallamus, narrationem aliquam de re graui (ſi placet) inſtituemus.* AE S C. *Potes pro tuo iure quidquid voles à me petere ac impetrare: modò id ſit artis meæ: hoc eſt medicæ facultatis & artificij: humanorúmque corporum ſtructuram & opificium agnoſcat.* V R A N. *Quando ita tibi viſum eſt, Aeſculapi, huic noſtro colloquio fores aperiam à diuina illa tui Galeni*

Galenus libr.3. de vſu par. corpo. hum.

ſententia & autoritate. Μὴ *(inquit)* θαυμάσῃς ὅτι καλὸς ἥλιός τε καὶ σελήνη, καὶ τῶν ἄστρων ὁ χορὸς ἅπας διατέτακται: μηδ' ἐκπλήξῃ σε τὸ μέγεθος αὐτῶν, ἢ τὸ τῆς κινήσεως ἀκατάπαυστον, ἢ τῶν περιόδων αἱ τάξεις: ὥστε τὰ τῇδε παραβάλλοντα μικρὰ δοκεῖν εἶναι, καὶ ἀκόσμητα: καὶ γὰρ σοφίαν, καὶ δύναμιν, καὶ πρόνοιαν εὑρήσεις ἐνταῦτα, &c. *Latinè dicam, Aeſculapi,*

etſi te πάνφημον eſſe verè intelligam. Ne admireris (inquit) quòd pulcher ſit Sol & pulchra Luna: adhæc quòd chorus omnis aſtrorum miro artificio digeratur: neque etiam te ſtupore perfundat illorum vel magnitudo, vel ſplendoris venuſtas, vel irrequietus motus, vel circuitionum ordines: ita vt quæ deorſum poſita ſunt (cuiuſmodi eſt humanum corpus) ſi illis conferantur, parua & abiecta eſſe videantur, ſuóque ornatu ac dignitate carere. Nam conditoris ſapientiam, virtutem ac prouidentiam hîc quoque relucere inuenies: & (quod paulò pòſt addit) opificis artem in vtroque æqualem. Hactenus Galenus medicorum ſanè omnium, ſi gentilem illum tuum Hippocratem excepero, Coryphæus & anteſignanus. Qua ſententia quid proponat non video: niſi fortaſſe velit intelligere humanũ corpus quandam cœlorum imaginem præ ſe ferre, & ſuam cõtemplationem perinde atque cœlum habere, ob magnum cõſenſum, ſocietatem & harmoniam quam cũ illo agnoſcit, gerit, ac ſuſtinet. Nam & hominẽ, vt ibidem ſcribit Galenus, veluti paruum quendam mundum eſſe aiunt viri veteres naturæ periti. Quæ res, quia mihi nondum eſt audita, nondum demonſtrata, non-

dum comperta, obſecro te, diuine Aeſculapi, per intonſum & imberbem patrem tuum Apollinem medicinæ parētem & autorem, perq; Iouem auum, per Saturnum proauum, per Lunam amitam, per Mercuriū & Martem patruos, per Venerem maiorem amitam, in ſumma per omnes generis tui planetarios ordines, pérque octauæ ſphæræ cœleſtes conſanguineos tuos & affines deos ac Heroes quamplurimos, vt eam paucis colloquiis mihi explicare digneris. Quod vt cōmodè fiat, deinceps ſimpliciter & abſque fuco tibi proferam & proponam quæ erunt & cuique apparebunt in meis cœlis, illorúmque rebus ſanéquam diuinis. Tu contrà, niſi eſt moleſtum, oppones quid in humanis corporibus, quorum res omnes ad vnguem noſti, ſimile his reperiatur: vt ex ipſa ſimilitudine, affinitate & harmonia, mutuum coniugium & fœdus ineamus: hoc eſt, cœlum, cui ſum tutrix data, humano corpori, cuius es curator, ſolenni theatro hodie maritemus: palàm omnibus demonſtrantes indicibilem ſimilitudinem, quæ ſola amicitiæ vbique eſt mater, & harmoniam inauditam, quam alterum cum altero gerit & agnoſcit. Quod facile ſanè erit (quid enim cœleſtibus negatum?) ſi v-

Cœleſtis Aeſculapij genealogia.

triuſque, cœli inquam, & hominis, penetralia, ipſis mortalibus immortales recludemus: breuitatem, quoad eius fieri poterit, perſpicuitati vbique copulantes: & ambagioſa ac phalerata aurium lenocinia, veritatis flagella, cane peius & angue fugientes. AESC. *Arduum ſanè opus mihi imponere ſatagis, cœleſtium moderatrix Vrania, & à nemine, quod ſciam, adhuc tentatum: intelligi tamen, aſpicíque ac cognoſci digniſsimum: cùm ob multa, tum vt homo verè* ὀυρανοφύτευτος, *hoc eſt, è cœlo natus & emiſſus, opificem ſuum cognoſcat, & cognitum amare ac venerari pergat. Qui, vt Sybillinis teſtatum eſt verſiculis,*

—ἀυτῷ ϖεποίηκεν
Οὐρανὸν, ἠέλιόν τε, καὶ ἀστέρας, ἠδὲ σελήνην,
Καρποφόρον γαιάν τε, καὶ ὕδατος οἴδματα
πόντου.

quod eſt, —*condidit illi*
Cœlos & Solem cum ſtellis, denique Lunam:
Frugiferam terram, & pontum, fluctúſque
ſonanteis.

Inſuper, vt ille idem mortalis & humanus homo cognitam ab immortalibus ſui corporis maieſtatem, deinceps non contemnat: fateatúrque, magnum ſe eſſe naturæ miracu-

lum, & ſummè honorandū, ſicuti σύζυγον meus Triſmegiſtus Mercurius me olim domeſticè docuit. Adhæc, vt omnes vno dicant ore, omnia in omnibus inueniri: in infimis ſuprema, & in ſupremis infima: aut, ſi mauis, in cœlo terrena, ſed modo cœleſti: & in terra cœleſtia, ſed modo terreno: vt eſt apud Platonicum Proclum. Quod dum dico, Vrania, te imprimis commonefacio, me hoc toto noſtro colloquio de rebus humanorum corporum, imò verò de ipſis corporibus, non aliter loqui poſſe, quàm humano modo, hoc eſt corruptibili: propterea quòd corpus ipſum (animam excludo) corruptioni eſt obnoxiū. Tu de tuis cœlis contrà, nimirum cœleſti modo, & ab omni corruptela alieno, vt Peripateticis viſum eſt. Quare, ſi humana mea tuis diuinis compono, ſi compoſita ſimplicibus, ſi mortalia immortalibus, ſi patientia agentibus, ſi imperfecta perfectis, &, vt paucis dicam, ſi parua magnis, humilia ſublimibus, ferendum tibi erit. In quibus, ſi quid deinceps à me peccabitur, imò certè quia ſæpenumero peccabitur (ſi tamen peccare nouerunt cœleſtes) tam libenter mihi condonabis, quàm ego tibi facilè annuā, quod tu per cœleſtem meam γενεαλογίαν tam anxiè & ſolicitè poſtula-

uiſti. V R A N. Aequum petis, Aeſculapi, & proinde iamiam ex animo tibi condonatum. Quare agè, à primordiis humanæ generationis totius noſtri colloquij fores mihi aperi. Hoc vbi abſolueris, ſeria proponam: quibus pro tua bonitate reſpondere non detrectabis. AE S C V. Priſca eſt ſententia Vrania, & inter meos medicos, atque philoſophos, qui humani corporis fabricam, primámue conformationem intus & in cute diligentiſſimè indagauerunt, hactenus probata, & confirmata, diuinæ ac cœleſtis originis opificem quendam eſſe ſpiritum, planè æthereum, & aſtro perſimilem, qui vnà cum famulantibus illi maternis facultatibus, generationis humanæ principia, ſemen vtrunque genitiuum, cum muliebri ſanguine, in deſtinata ad id cellula ſupra omne miraculum admirabili (vterum & matricem appellant) via omnium, niſi deorum, oculis cæca, foueat & informet: perflantíſque modo, & fingentis, mēbratim figuret, atq; in ſuā veluti tribum ſingula pedetentim digerat, & ad viuentis corpuſculi iuſtam ſymmetriam indicibili harmonia elaboret. Cui ea ineſſe fertur ἐνέργεια, vt per ipſa σωματοποιΐας tempora in lacteolo adhuc tyrocinio, ceu in elementari naturæ

Spiritus formator corporum, cœleſtis eſt & æthereus.

libro, cœlorum, vnde ſcilicet vigorem habet: cum origine, viuam, quoad eius fieri poteſt, imaginẽ imprimat: illuſtrationéſq; & igniculos cœleſtes illis ipſis animis relinquat, qui ſe per materiæ benignitatem formantis obſequio faciles exhibuerunt: perinde ac ſi cognationis & ſocietatis familiare hoſpitium, inexplicabili modo irradiaret: atque ita excurſo totius formationis tempore, vagientem imagunculam, cœleſtis theatri diuinam picturam præ ſe ferentem, ex maternis latebris in lucem profert. Quod hic tibi demonſtrandum ſupereſt Vrania, vt poſtulationi tuæ faciam ſatis. Res ſanè optanda magis, quàm præſtanda. Quanquam cœleſtibus quid negatum? quid deorum contubernalibus non poßibile? aut quid non ſperandum ei cui totum cœlum fauet, ac progenitores omnia diſpenſantes exhibet? Quando itaque apta eſt materia vt in ea vires noſtras periclitemur, atque bonitatem, ſapientiam, necnon virtutem dei deorum omniũ Optimi Maximi inenarrabilem ſuſpiciamus, prædicemus & veneremur: in colloquium de illa, vbi viſum erit, tecum deſcendam liberè, ac poſitionibus quas pro tempore mihi oppones, conſtanter reſpondere conabor. V R A N. Bene

equidem & bene, Aeſculapi: placent certè mirandum in modum quæ de humani corporis fundamentis & formatione attuliſti. In quo ſummam Dei & naturæ prouidentiam agnoſco. Quòd enim ex æthereis ſedibus ſpiritum illum formatorem tranſmittere dignetur, & nihil ſuis beneficiis priuatum eſſe, perfectiſsimæ eius bonitatis ſpecimẽ eſt: inueniſſe quo decorarentur corpora, ſapientiæ: effeciſſe quæ in illis voluit, virtutis (vt habet tuus Galenus) inuictæ, et inſuperabilis. AE SC. *Et hac quidem ratione hymnis iugiter celebrandus eſt* δημίουργος *ille Vrania: ac tantorum miraculorum via, cùm in cœleſti, tum humano corpore, nunc demum omnibus diligentiſsimè ob id aperienda. Quare, conciſo longiore prologo, ſi quid habes quod proponas, aggredere bonis auſpitiis.*

Dialogus ſecundus, de Solis & cœlorum coaptatione cum anima rationali & corpore humano.

VRANIA.

A SOLE, *Aeſculapi, aut, ſi mauis, ab Apolline illuſtriſsimo parente tuo, & reliquis progenitori-*

bus tuis planetis, necnon conſanguineis & affinibus aliis cœleſtibus, imo verò, vt paucis dicam, à cœlis vniuerſis exordiar: quorum, deum immortalem conditorem eſſe, non tam (opinor) eris θεὸς ἄθεος, *quin vltrò, vel tacente Moſe, totáque Academia, liberè mecum fatearis. Horum quis alius formator fuit? quis in illis excellentiſsimam pulchritudinem depinxit? quis ſphærica corpora tornauit? quis radios expreſsit? quis in tam admirandam varietatem digeſsit? quis tanta diuinitate donauit? quis inferiorem mundum illis circunueſtiuit? quis fundamenta ſurſum iecit? quis motum inſtituit? quis lumine dotauit? quis tot virtutibus illuſtrauit? quis tam eleganti ſpectaculo figurauit? quis occultum ſpiritum inſpirauit? quis motionis menſuram ſingulis aſcripſit? & multa alia adpoſuit, quæ diuino planè ore tuus recenſet Mercurius? Caue, ô Aeſculapi, caue ne vnquam artificium ſuo priues artifice. Eſt itaque deus horum omnium conditor, moderator & creator. AESCVL. Sanè impius eſſem, Vrania, & Cyclopum de gente, nedum deorum, ſi totus in id tecum non deſcenderem. Túque multo ſceleratior, ſi mecum etiam non fatereris, animæ rationalis, & cor-*

Solis & cœli vniuerſi, necnon partiũ eius, Deus autor eſt & creator.

poris, quæ duo hominem conſtituunt, illum ipſum Opt. Max. Deum, autorem eſſe, moderatorem ac conditorem. Quod ex eodem contemporaneo meo Mercurio, diuinorum myſteriorum mihi olim admirabili interprete, qui à ſeculo Moſis haud ita porrò vixit, adprobatis & confeſsis aliorum teſtimoniis, ſic tibi confirmo. Pater omnium (inquit) intellectus, vita & fulgor, hominem ſibi ſimilem procreauit: atque ei tanquam filio ſuo congratulatus eſt: pulcher enim erat, patríſque ſui imaginem ferebat. Agè, Vrania, hîc mihi intelligētiam tuam pauliſper explica, & humani corporis ſtructuram cum tuis cœlis compone: inuenies profectò in vtroque artem non admodum diſsimilem, & architectatoris illorum Dei omnipotentis ſapientiam ac bonitatem vbique æqualem. Itaque humani opificij admonitione perdiſce, vt ille idem meus ſcribit Mercurius, quis tā pulchræ imaginis conditor? quis oculorum pictor? quis nares, auréſque tornauit? quis oris labia diſtendit? quis neruos porrexit? quis tendonibus muſculos alligauit? quis venas irrigauit? quis oſſa ſolidauit? quis carnem epidermide, ſeu tenui pellicula circunueſtiuit? quis digitos articulóſque diſcreuit? quis in pedibus ambu

Animæ rationalis & corporis, necnō partium eius, Deus autor eſt & creator.

lationem, & totius corporis ſuſtentacula poſuit? quis in manibus præhenſionem? in oculis viſionem? in auribus auditionem? in linga guſtationem? in naribus olfactionem? in cerebro imaginationem, ratiocinationem & memoriam? in ventriculo coctionem? in hepate ſanguificationem? in corde vitalẽ vim? in pulmone inſpirationem & exſpirationẽ? Quis poros corporis perforauit, atque meatus aperuit? quis arterias ſpirituoſas effecit? quis cordi pyramidem impreſſit? quis iecoris fibras contexuit? quis ſplenem coegit, atque compreſſit? quis pulmonum fiſtulas ſculpſit? quis ventriculo capacem amplitudinem tradidit? &, vt paucis dicam, quis parti cuique corporis ſuam actionem dedit? Quiſnam ſingula finxit? qualis mater? qualis pater? nónne ſolus omnipotens & inuiſibilis deus, cuncta propria voluntate & verbo eſt molitus? O pulcherrimum naturæ miraculum! ô viſionem beatam! ô excellentiſſimum ſpectaculum, & artificẽ ſupra id omne quod eſt mirabile admirabilem! VRAN. Me iam ad ſtuporem vſque in dei & naturæ miracula prouocas Aeſculapi. Sed heus tu? incorporeum planè eſt, quod Solem & cœlos, necnon ſtellatas illorum partes, orbiculóſque

Quod Solem & cœlos regit ac

omnes, & lucentes globulos regit, ac mouet: nimirum mens diuina, immortalis & inuiſibilis, ab omníque dimẽſione aliena. AESC. *Incorporeum itidem, Vrania, quod animam rationalem & corpora, illorúmque orbiculatas partes omnes regit, atque mouet: nimirum igniculus planè diuinus, & patris cœleſtis vbique radians, & omnia vegetans ſpiritus, qui immortalis eſt, & hic à nemine videtur, omni dimenſione prorſus carens: vt meus me docuit Hermes, ſacrorum arcanorum mihi olim interpres verè Triſmegiſtus.* VRAN. *Cum Sole & Luna planetæ omnes Aeſculapi, motibus duobus ſenſui maniſeſtiſsimis mouentur. Vno communi, qui eſt totius vniuerſitatis cœlorum: & altero particulari, de propria planetæ cuiuſque natura.* AESC. *Sic corporis humani partes omnes motui natæ, illum duplicẽ habere manifeſtiſſimè deprehenduntur, Vrania. Vnum, qui de totius motione pẽdet, & vniuerſalis eſt. Alterũ, qui ab inſita parti cuiq; facultate, natura, ſpiritu, & voluntate proficiſcitur, atq; exurgit.* VRA. *Hactenus bene Aeſculapi: ſed Sol, radius mẽtis diuinæ humanis oculis incõprehenſibilis, & naturæ ſpeculũ ſanéquam terſum, deorúmque cœleſtium, vt tuus Mer-*

mouet, eſt immortale.

Quòd animam rationalem & corpus humanũ regit ac mouet, eſt immortale.

Cœlorũ partes ſeu ſtellæ, duplici motu mouentur.

Corporum humanorum partes, duplici motu mouentur.

Sol de cœlo inferiora omnia ſibi cōmiſſa benefico ſpiraculo temperat, ac reficit.

curius loquitur, Deus præſtātiſſimus in cœlo principatum obtinet, mundúmque vniuerſum, & quidquid in illo eſt animabili quadam vi, & viuifico ſpiraculo vbique lucens vegetat, ac temperat. AE S C. Eadem ferè via, in humano corpore mens & immortalis vna anima rationalis, Solis (quem mundi animam alicubi dixerunt Academici) imago elegantiſſima, licet inuiſibilis & humanis ſenſibus incomprehenſibilis, maieſtatem ac principatum præcipuum obtinet: illúdque vniuerſum vbique vitali ſpiraculo temperat, ſuſtinet, fouet, ac vegetat.

Anima rationalis in corpore omnia ſibi commiſſa, &c.

Solis motus in cœlo conſtans eſt & indefatigatus.

V R A N. Age, Solis motus à poſitis cœli fundamentis conſtans ſibi ſemper eſt: ad hæc perpetuus, & vniformis, necnon indefatigatus. AE S C. Sic animæ rationalis motus, Vrania, à poſitis ſui corporis fundamentis ſibi conſtans eſt: & à forma, vt loquũtur Platonici, diuinitus impreſſa perpetuus, omníque diei ac noctis momento, vſque ad extremum vitæ actum indefatigatus. V R A N. Phœbus tuo Galeno, Aeſculapi, magnus cœli rex nuncupatus, præſidiũ rerum mundi inferioris quæ ex quatuor elementis cõſtant, nullo modo implorat, vt influat, luceat, moueatur, & ſuas vires exerceat. AE S C. In hũc modum

Animæ rationalis mot⁹ in corpore, &c.

Sol nullius poſt deum eſt indigus, vt vires ſuas exerceat & exerat.

viens humana, paruolus Sol quibuſdã dicta, & rationalis anima, vt moueatur, influat, & ſuas vires exerceat, rerũ corporis ex quatuor elemẽtorum permiſtione temperatarum opem minimè accerſit. Nam ſimplex eſt, &, vt Sol, diuinitatis particeps, proindéque nullius, niſi Dei auxilio, indiga.

Anima rationalis nullius poſt deum indiga, vt vires ſuas in corpore exerceat & exerat.

Dialogus tertius, de radiorum Solis, & eiuſdem ſpirituum cõciliatione cum humani corporis ſpiritibus.

VRANIA.

HACTENVS colloquij noſtri prima excurſio fœliciter ſic ſatis proceſſit, Aeſculapi, proauis edite diis. Nunc verò in animo eſt ad alia te vocare. Propono itaque Solis radios, quos mundi ſpiritum, & numen nõnulli dicere nihil ſunt veriti. Hi ſubſtantia quædam ſunt dilucida, ſubtilis, tenuiſsima, planè cœleſtis, & etherea, ab ipſo ſolari corpore producta, vt ſurſum, deorſumque, citò, ac facilè perferantur. Hem, quid habes in tuis corporibus quod his mihi opponas? quid? paucis reſpõde. AESC. Hui, tu ne tam ſubitò exultas, Vrania, vix-

Solares ſpiritus & radij, eſſentię ſunt tenuiſsimę & planè ætheręæ.

Spiritus humani corporis, eſſentiæ ſunt tenuiſsimæ, & planè æthereæ.

dum primum colloquij noſtri limen ingreſſa? Hic de infinitis humani corporis rebus, ſpiritus tibi opponam. Nam vt radij quidam ſe habent, per vniuerſum corpus diffuſi ac iaculati: quorum ſubſtantia ætherea planè eſt, necnon ſubtilis, & dilucida: ab ipſis principibus corporis partibus, ceu à fontibus aureis diffluens ac emanans: vt illorum virtus, facultas, & radij ab his per vniuerſum corpus, tam ſurſum quàm deorſum, leuiter, tutò, citò, & facilè perferantur. V R A N. *Mirus videri iã mihi incipis Aeſculapi: verumenimuerò, ſolaris ſpiritus, calor, ſplendor, & vibratio, diuerſis diſsimilibúſq; terrarum particulis diſtributa, & perenni fœdere ſociata, variè agunt, ac varia (conſpirante materia) in paratis rerum generabilium ac corruptibilium naturis aggrediuntur: aliter in hanc, quàm illam agendo: in molle corpus quàm durum, rarum quàm denſum, craſſum quàm tenue, plantam quàm lapidem, terram quàm aquam, & ita deinceps.* AE S C V L A P. *Sic in locuplete humani diuerſorij officina, vnius animalis ſpiritus ſplendor & vibratio, radiorum Solis quodammodo particeps, & æmula, dum diuerſis corporis membris, particulis, & organis impertitur, ac in-*

Solaris ſpiritus vibratio, rebus terræ variè ſeſe accõmodat, ac in illas diuerſimodè agit.

Animalis ſpiritus vibratio, rebus corporis variè ſeſe accõmodat, ac in illas diuerſimodè agit.

funditur, adminiculante cuiuſque tum natura, tum ſtructura, & temperamento, variè agit, ac functiones, inſtrumento vnicuique ſuas (tametſi diſpares) per proprios à natura in id deſtinatos canaliculos ſubminiſtrat, & quadantenus iaculatur: aliter in hoc organum quàm illud agendo, atque influendo: licet ex eodem fonte, perinde atque ſolare ſpiraculum deriuari certum ſit. Nam in oculos, vt radius quidam effuſus, & iaculatus, per neruos opticos viſionem facit: in aures per certos meatus, auditionem: in linguam, per neruulos ad eam attinentes, guſtationem: in manus, prehẽſionem: in pedes, ambulationem: in vniuerſum corpus tactum, per neruos & fibras neruoſas, quæ in muſculos, cutim, & membranas, retis modo, vel aliter, diſpergũtur. V R A N. *Probabilia dicis, Aeſculapi: ſed Solis ſpiritum, lumen & radios, nulla orbis terrarum portio, nulla regio, nulla prouincia, nulla vrbs quantumcunque vaſta & ſpatioſa, in vniuerſum ſibi ſoli vendicare poteſt: atque omni tempore, ſine aliarum iactura, vſurpare: ex quo verè dictum arbitror, non eſt qui ſe abſcondat à calore eius.* AE S C V L. *Ad hunc modum animalis ſpiritus iaculationem, radios & lumen nullla*

Solaris radij vibratio, in vniuerſum claudi alicubi non poteſt.

Animalis ſpiritus vibratio, in vniuerſum alicubi claudi non poteſt.

partium corporis portio, nullum brachium, nullus pes, nullum latus, nullum viſcus in totum ſibi vědicare poteſt, nec aliis eripere aut præcludere ſine illarum, imò verò totius corporis iactura irreparabili. Nam quidquid eſt in corpore, à ſpiritu illo agitur: ex quo verè dici poteſt, nihil eſt quod ſe abſcondat à radio eius, & diuino planè ſpiraculo. V R A N. *Res omnes mundi, Aeſculapi, Solis & ſtellarum Spiritu, luce, motu & affluxu reguntur atque adminiſtrantur: quemadmodum ego nunc demum tibi monſtrare ſatagam.* AE S C V L. *Sic corporis res omnes, ſpiritus animalis & natiui caloris radio, luce, motu & influxu adminiſtrantur & reguntur: veluti mox explicabo.* V R A N. *Articulo temporis omnia luce Solis colluſtrari & excitari, non eſt niſi fortaſſe Tireſias qui non videat, imò verò ſentiat ac percipiat.* AE S C V L. *Itidem ſpiritus animalis luce & facultate, momento temporis omnia corporis membra colluſtrari & excitari, non eſt niſi fortaſſe malè ſanus Oreſtes, qui non percipiat & fateatur.* V R A N. *Quot ego in te iacula contorqueo, Aeſculapi, tu in me tot retorques. Agedum, ille tuus pater Phœbus, rerum omnium ſub Lunæ*

ſphæra degentium oblectamentum, & luminis necnon caloris fons perennis, Pythagoricis diuinæ intelligentiæ imago nuncupatus, & Socrati, Platone teſte, inuiſibilis dei, viſibilis filius, manè deterſa noctis caligine exoriens, & vniuerſum, vbi attollitur, hemiſphæriũ derepente illuſtrans, lucéq; ac radiis, necnon vi tacita, & motu, vt viſum eſt Peripateticis, & Academicis, omnia modificãs: homines inſuper ad conſuetas operas, quaſi de claßico ὀυρανόθεν *quotidie inuitans, quid per Iouem (reuoco verbum Aeſculapi) de tota corporum humanorum ſupellectile expreßiſſimè mihi figurabit? AE S C V L. Ehô, túne adeo ferox es, Vrania, propterea quòd auum meum hîc appellaſti? Agè, his omnibus quæ acutè certè mihi propoſuiſti, vnum animalem ſpiritum verè diuinum, & incomprehenſibilem oppono: quem in cerebro per ſoporiferam noctem, tanquam in ſubterraneo hemiſphærio latitantem, quis non videt matutino tempore, excuſſo de toto corporis conclaui nocturno torpore (qui vera eſt mortis imago) in vniuerſum corpus ſtatim & confertim ſpargi, ac diſſeminari? omnéſque illius particulas de capite, ceu de cœlo quodam prædalto colluſtrare, & ad labores (quibus vitæ*

Solare ſpiraculũ ſua energeia & præſentia in rebus terræ mira efficit.

Animale ſpiraculum ſua præſentia & energeia in humanis corporibus mira efficit.

alimenta conquiruntur) ſolitáſque operas, aſſentiente voluntate, quotidie ſolicitare? Ecquid per cœlos tuos hæc tibi placent, Vrania? licebit mihi tuo exemplo nonnihil incaleſcere, ne dicam incandeſcere. V R A N I A. *Placent, Aeſculapi, mirum in modum. Sed heus tu: de Solis & ſtellarum animabili aſpiratione, ac ſalutari aura, longè latéque per terrarum orbem ſparſa, & diffuſa: adhæc de aſsiduo cœlorum motu, teporem æthereum, rerum omnium inferiorum pabulum præſtantiſsimum, per totam mundi vniuerſitatem vehente, & ad certum pondus, menſurámq; (non vno tamen certo loco, ſed modò hoc, aliàs illo, quandoque propiore, nonnunquam remotiore, vt rerum ſeries poſtulat, & temporum natura ſuſtinet) perferente ac diſtribuente, nemo eſt qui non videat telluris gremium perbellè vbique foueri: ipſámque terram, & particulatim portiones eius omnes, præparationem, vires, ac robur ad obeunda propria munera placidè induere. Quibus ecquid de humano corpore mihi opponis, Aeſculapi? quid? paucis deprome.* A E S C V L. *Mira es, Vrania: metuo, me hercule, ne tandem à verbis ad verbera veniamus. Cœleſtibus non licet tam inſolentes eſſe: ſed tibi par-*

Solarium ſpirituum lapſus in terrã, illius particulas oẽs ſummè vegetat, fouet ac reficit.

co, quia fœmina. Itaque mecum deinceps modeſtiùs agere ſtude, vel tam mutum me habebis, quàm ſunt (quod dicunt) piſces. Oppono his omnibus quæ propoſuiſti, ſpirituum qui in humanis ſunt corporibus, continentem illapſum, & illorum diffuſam à motu hinc inde aſpirationem. A qua ſenſuum inſtrumenta, neruóſque omnes, & muſculos, denique particulas corporis vniuerſas, imò verò, vt paucis dicam, corpus totum quantumcunque fuerit, certo quodam pondere, & menſura, modò hoc loco, modò illo, propiùs quandoque, aliàs remotiùs, præparationem, vires, robur, atque auxilium, ad vitæ munera & officia ritè peragenda ſuſcipere, nemo non agnoſcit, non videt, non fatetur.

Humanorũ ſpirituũ lapſus & diſtributio per corpus, illi' particulas omnes ſummè vegetat, fouet ac reficit.

V R A N. Quid ſi tibi nonnihil diuerſum à iam poſitis, & probatis adferam, Aeſculapi? Solares ſpiritus omnia radiantes, cum motu quem perpetuum habent comitem, terram, omni tempore ſuo impulſu neceſſariò non adigunt, vt fructus edat, & ſolitum opus tentet, atque aggrediatur. AE S C V L. Ita ſpiritus iam dicti, Vrania, cum motu quem perpetuum habent comitem, ſemper & vbique corpori neceſſariò non imperant, vt moueatur, ſentiat, tangat, & ſolitas ſuas actiones

Solis ſpiritus & radij, terram ad ſuum opus non ſemper adigũt.

Corporis ſpiritus humana inſtrumenta, &c.

obeat ac perficiat. V R A N. *De Solis luce & ſpiraculo, AEſculapi, ipſummet Solem contemplamur, ac eius actiones omnes intuemur.* AE S C. *Sic de animalis ſpiritus luce, Vrania, & benefico illius radio, ipſummet animalem ſpiritum, & contemplamur, & eius actiones omnes intuemur.* V R A N. *Quidquid Solis radius illuminat, denſiſſimæ nubis interuentu, vel lunaris corporis ſuppoſito obſtaculo, vel rei alterius obiectu, eius lumine ſæpenumero priuatur.* AE S C. *Eodem modo quæ ſpiritus animalis illuſtrat, craſſi alicuius humoris, vel flatus, aut alterius rei interueniente obſtaculo, eius priuari poſſunt illuſtratione: vt in paralyſi, apoplexia, ſtupore, & aliis.* V R A N. *Ad miraculum vſque in reſpondendo mirabilis es, & ingenioſus, Aeſculapi. Sed ille idem Solis radius, quia eam oram cœli quà diſcurrit, ab oriente per meridiem in occaſum, intra quartam & vigeſimam horam vniuerſim circuit: de ſemidiametri ratione, non minùs ducentis & ſeptuaginta milibus miliarium, vel pauxillo plus, vnius horæ curriculo peragrabit: motu, ſi oculos conſulas, adeo lento, vt cùm progredi non cernatur, ſed quaſi ſtare, tantum progreſſus eſſe intelligatur, potiùs quàm iudice-*

De Solis beneficio ipſummet Solẽ intuemur.

De ſpiritus animalis beneficio &c.

Solis vibratio impediri poteſt ne deorſum feratur.

Spirit. animalis vibratio, &c.

Solis in cœlo mira eſt velocitas & pernicitas.

tur. Ohe, quem in toto terrarum orbe tam expeditum mihi dabis curſorem? aut quid in humano corpore illi ſimile reperies? hoc eſt tanta, támque celeri pernicitate præditùm?

AES C. Vnum ſpiritum animalem, vel, vt ſimpliciùs loquar, mentẽ rationalẽ, Vrania, tibi proferã: quæ per omnem mũdi oram, per vaſtiſſimum oceanum, per inferna & ſubterranea, quæque adhæc per vniuerſum aeris tractum, & cunctos cœlorum ordines, expeditiſſimè, non dicam intra quartam & vigeſimam horã, ſed horulæ vnius ſemiſſe, vel eo minus, ire redireque poteſt: ac tantillo temporis interuallo, ſupra bis mille & ſexcentas miliarium myriadas conficere, quantum à corruptibili mundi parte, vſque ad fixas ſtellas, & octauum cœlum numerari ſolet.

Animalis ſpũs, & rationalis mẽtis in corpore mira eſt velocitas & pernicitas.

V R A N. Omnia ex tripode loqueris, Aeſculapi. Ceterùm, abſque ſolaribus radiis, & cœleſtium corporum vitali aura, perpetuo influxu, vegeto calore, indefeſſo motu, & occulto conſenſu, nulla terræ particula vigere & ſtare poteſt, ſéque ac ſuas qualitates tueri.

Cœleſtiũ corporũ influxus reb⁹ terræ eſt ſané quam neceſſarius.

AE S C. Abſque influente humanorum ſpirituum vi, & eorundem motu irrequieto, necnon natiuo calore, nulla corporis particula vigorem ac vitam ſuſtinere diu poteſt:

Humanorũ ſpirituum influxus rebus corporis, &c.

Donũ ſolaris luminis de certo aliquo loco, per vniuerſum terrarũ orbẽ ſpargitur.

nec ſe ac ſuam temperaturam, vna cum actione, vel momento tueri. V R A N. *Donum luminis, Aeſculapi, per Solis orbem nobis infunditur, & in totum ac vniuerſum terrarum corpus, longè, latéque ſpargitur, & oberrat.* AE S C. *Donum ſpiritus animalis, Vrania, per capitis orbem in totum humanum corpus, præcipuáque eius inſtrumenta funditur: ac longè, latéque ſpargitur.* V R A.

Donum ſpirit⁹ animalis de certo aliquo, &c.

Solares radij & ſpiritus triplicẽ habent exortũ.

Solares radij & ſpiritus ex vno eodémque cœli & Horizontis loco, ad rerum vegetationem, vitam & modificationem per vniuerſum mundum nequaquam feruntur: quin potiùs triplicem habent exortum à meis Mathematicis deſignatum: in Ariete ſcilicet & Libra, qui Aequinoctialis dicitur: in Cancro, Solſtitialis, & Capricorno Brumalis. AE S C V L. *Sic humani ſpiritus, Vrania, ex vno & eodem corporis loco ad rerum illius vegetationem, vitam & modificationem nequaquam prodeunt: quin potiùs triplicẽ habent ſedẽ & exortũ à meis medicis deſignatũ. In corde ſcilicet, & vitalis dicitur: in cerebro, animalis: & in iecore ſeu hepate, naturalis: quemadmodum ego tibi dilucidè ſum demonſtratura, vbi data occaſione à tuis rebus cœli, eô me deduxeris.*

Humanorum corporum ſpiritus triplicẽ habent exortum.

Dialogus quartus, de compoſitione Lunaris radij & ſpiraculi, cum animali ſpiritu.

VRANIA.

DICI non poteſt, diuine Aeſculapi, quàm grata mihi fuerint præcedentia colloquia. In reliquis, ſi quo cœptum eſt pede, perrexeris, iacta video fundamenta noſtri coniugij, hoc eſt, harmoniæ humani corporis & cœli. Quando itaq; tu & reſpondendo, & docendo non defatigaris, nec item ego cùm quærendo, tum diſcẽdo, alia aggredi nunc demum meditor: à Luna amita tua gradum mihi faciens: tãquam à potiſſimo poſt Solem, totius naturæ organo, quemadmodum ex Triſmegiſto, tuus tranſſcripſit Galenus. Hanc certum eſt ex ſe, nec radium habere, nec natiuum lumen, nec mutationũ penes menſtruos ſchematiſmos vim vllam, niſi quatenus à patre tuo Sole, cœleſtium ignium foco luculentiſſimo, larga manu vel auara ei conceſſum eſt. AESCVL. Sic corporea moles, Vrania, cuius ſtatum per morbos & ſanitatem Galeno meo, & Ptolemæo eius contemporaneo prodit Luna, vimi-

Lunæ corpus abſq; ſolaribus radiis eſt inutile.

Humanũ corp' abſque animali ſpiritu & radiatiõe eius eſt inutile.

ficam de ſe lucem vllam non habet, nec motus ac ſenſus (qui duo certiſsimi ſunt vitæ teſtes) facultatem vllam, niſi quatenus à ſpiritu animali, qui in corpore eſt veluti paruulus quidam Sol, per neruos ſenſificos & motores diuite manu, vel paupere, ei datum eſt, ac conceſſum. V R A N. Præclarè ſanè, ſed eadem Luna, à Sole cœleſtium ſpectaculorũ pulcherrimo (à quo nihil habuerunt Academici, vnde mentem diuinam propiùs oſtẽderent, & expreſsiùs mundum ab illa regi figurarent) fraterna liberalitate lumen, & penè dixerim pabulum, de aſpectu, & conſortio gratis fœneratur: ea tamen conditione, vt viciſsim vtrunque ad conſeruandam, tẽperandámque rerum mundi ſobolem, etiam gratis deorſum fœneret, ac refundat. Cuius rei Aeſculapi, quam mihi dabis in humano corpore imaginem? AE S C V L. Animalem facultatem vna cum vitali, Vrania, & partes corporis duas vtriuſque facultatis hoſpites, nimirum cor & cerebrum. Illud, quia caloris & vitalis lucis fons eſt inexhauſtus, perinde atque Sol. Hoc, quia Lunæ naturam, metamorphoſes & alternationes vnâ cum motu in multis (non auſim dicere in mulieribus) agnoſcit: quod probant comitialium cir-

Luna à Sole ſuũ lumẽ gratis fœneratum, gratis deorſum refundit.

cuitus, vt perappoſitè meus adnotauit Galenus. Verùm, vt rem totam ad ea quæ propoſuiſti coaptem ſcire pretium operæ eſt, cor ſanguine laudabili, temperato, & ſalutari in ſuo dextro ſinu (vbi lucidiſsimi, ſuaues, calidiſsimi & halituoſi ſunt ſpiritus quamplurimi) ſaginatum, perfuſum & paſtum, cerebro animalem ſpiritum, ceu lumen quoddam de puriore ſanguine, & halitibus illis elaboratum, omníque ſorde repurgatum, ſufficere ac fœnerare. Quem viciſsim radiorum modo, dictum cerebrum per proprios canales & tubulos, omnibus corporis particulis ad earum conſeruationem, & præcipuè ad motum, ac ſenſum diſtribuit, & gratis impertit.

Animalis ſpũs à vitali ſuum lumen gratis fœneratum, gratis deorſum refundit.

V R A. Laudo & probo quæ dicis, Aeſculapi: verùm omnibus conſtat Lunam de lumine periclitari, & inutile corpus circunferre, ſi luciferam ſuam faciem & auricomos radios frater Phœbus ab ea vel ſubduxerit, vel aliunde prohibitus negauerit. AE S C. Sic animalem ſpiritum, & proinde humanum corpus de vita periclitari certum eſt, ſi vitalis ei non præluxerit: vel alicunde impeditus ſeſe ſubduxerit: vt hic Solem, ille Lunam figuret. Nam tum corpus totum, non dicam ſtupidum & inutile, ſed cui migratura

Lunaris radius abſq; ſolari vigere & eſſe non poteſt.

Animalis ſpũs abſque vitali vigere & eſſe non poteſt.

in labris ſeſsitet anima, relinqui, tam eſt perſpicuum, & de experientia cognitum, vt nihil magis. V R A N. *Lunares radij, caligine, vel fumida aliqua nube obducti, & circumuenti, nobis tum circa ipſum Lunæ corpus, tum etiam circa nubes mentiuntur multa, ac imponunt.* AE S C V L. *In hunc ferè modum, radius animalis ſpiritus, vel eius vibratio, melancholicis fumis, bilioſis item, aut pituitoſis, ceu nebulis quibuſdam, excepta & remiſta, multas viſiones, & φάσματα confingit, ac mentitur: perinde atque lunaris radius, imò verò ſolaris potius: pro varia vtriuſque (corporis, inquam, & nubis) natura.* V R A N. *Hæc non admodum improbo. Sed heus tu? Luna ſui luminis originem & incrementa, à Sole, tanquam ab inextinguibili lucerna mutuatur: vt vniuerſum terrarum orbem, die, noctéque illuſtret. Cui rei, Aeſculapi, ſimile aliquid mihi (obſecro) demonſtra in humano corpore.* AE S C. *Dictũ ſpiritum animalem tibi oſtendo: qui Platoni, & Galeno meo, in cerebro Lunæ inauthorato reſidet. Nam à vitali elaborato (cui ſedes in corde) ſuã originem, & incremẽta mutuatur: vt dies ac noctes corpus illuſtret, moueat ac vegetet.* V R A N. *Id vnũ hic reſtat, tam-*

Lunaris radius variis nubibus remiſtus, varia mentitur ac effingit.

Animalis ſpũs vibratio variis corporis fumis remiſta, varia, &c.

Lunaris radius & ſe & ſua incrementa ſolari radio debet.

Animalis ſpũs & ſe & ſua incrementa vitali debet.

etſi repetitum: Lunare lumen & ſpiraculum, ſuas à Sole alternationes, ac reparationes mẽdicat. Vnde Σελήνη *(quæ Latinis eſt Luna) à Græcis, ut arbitror, nomen accepit, quòd* σέλας, *id eſt, ſplendorem,* ἄνω *deſuper, nimirum à Sole accipiat.* AESCVL. *Obtundis ſimul & offendis, Vrania, eandem cantilenam toties canens. Semel atque iterum expoſui unum animalem ſpiritum, Lunæ in parte mancipatum, à corde Solem præ ſe ferente, lucis ſuæ, quæ eſt ueluti lunaris quidam ſplẽdor, reparationem, & deperditæ, diſſipatæq́; ſubſtantiæ inſtaurationem accipere. Quod ut faciliùs intelligas, hunc in modum demõſtro. Vitalis ſpiritus qui in corde ſua ſibi fixit tentoria, per maiorem arteriam ſurſum in carotides tantiſper contendit, dum in cõtextum cerebri admirabilem, ſeu reticularem plexum permeet: ubi multis flexibus, labyrinthum dicas, uariè implicatus, & cancellatis fibris irretitus, hæret, cunctatúrque, donec elaborationem quandam acceperit. Hinc, rurſum in choroidem texturam perreptat: ubi exhauſto per nares tenuiore aere, nonnihil illius ſibi iungens ui cerebri ambientis, in animalem ſpiritum plenè commutatur: qui ex contextu deinde refluẽs, totos cerebri uentriculos ad*

Lunaris radius & ſpiritus à ſolari pendet.

Animalis ſpũs cũ ſua radiatione à vitali pendet.

futuros vſus implet. Ex quo facilè colligis, illum à vitali, perinde atque Lunæ lumen à Sole manare. VRAN. Patieris & hoc poſtremum tibi, ô diuine Aeſculapi, iſto colloquio proponi. Creſcente & inualeſcente lunari radio ac lumine, creſcunt & inualeſcũt aquarum motus, corporum humiditates, & oßium medullæ. AESCVL. Ita creſcente inualeſcentéque animali ſpiritu, cùm corporum, tum ingeniorum motus & actiones creſcunt ac inualeſcũt. Sed hæc leuiora ſunt Vrania, quàm à me demonſtrari debeant, & à te proponi. Quare ſi deinceps quid habes grauius deprome, & nouum colloquium inſtitue.

Creſcẽte lunari radio, creſcũt aquarũ motus.

Creſcente ſpiritu animali, creſcũt corporum & animorũ motus.

Dialogus quintus de collatione facultatis radiorum planetarum cum humani corporis facultatibus.

VRANIA.

SVBVEREOR ter maxime Aeſculapi, ne nimiùm ſciſcitando tibi ſim moleſta. Non deſinam tamen, donec ſilentium mihi indixeris: perſuaſa ingenui eſſe animi, cui multùm debeas, plurimum debere velle. Pergam itaque res meas cœli excutere, vt propoſitæ harmoniæ corporis humani cum cœlo rationem, qua cœptum

eſt via, aſſequar. Dic itaque per Panacen & Hygieinam chariſsimas tuas filias, quid ſibi vult, quòd planetæ ſeptem, qui mundum ſenſibilem diſpenſant, circulíſque ſuis, & radiis illum complectuntur, ſi ſegnius ſolito ſua obiuerint munera, vel inferiori mundo ſalutares ſuos negauerint ignes, tam certam ei prætentant internecionem, quàm quæ omnium eſt certiſsima? AE S C. Dic, Vrania, per cœleſtes tuas hierarchias, quid ſibi vult, quòd tres facultates vitæ humanæ diſpenſatrices, cum his quæ naturali ancillantur, quatuor numero (quæ ſimul ſumptæ ſeptenarium complēt, quotus eſt tuus planetarum ordo) ſi ſolitas ſuas actiones intermiſerint, & ſpirantes hinc inde radios, rebus corporis vegetandis, ſuſtinendis, ac modificandis ſanéquam neceſſarios negauerint, humano corpori tam certam intentāt ruinam, quàm quæ maximè certa eſt?

Planetarū mundū diſpenſantiū actio, & præſentia, rebus terræ eſt ſanéquā neceſſaria.

Facultatum vitā diſpenſantiū, cū his quæ illis ancillātur actio & prǽſentia, reb⁹ corporis, &c.

V R A N. Emoriar, ſi quenquam audiui accuratiùs philoſophantem. Placet paulò altius ea de re colloqui. Certum eſt, Aeſculapi, naturali Solis facultati (quæ de proprio orbe benefica radiorum diſtributione per totum mūdum ad rerum illius conſeruationem effunditur) quatuor planetas imprimis ſubſeruire, & auxiliares adeſſe. In quibus Luna primo loco

Naturali Solis facultati quatuor planetǽ de omnibus maximè ancillantur.

recenſetur, illis materiæ copiam cum ſucco humido ſuppeditans. Secundo Saturnus, ſucci illius retinendi facultatem deſuper inſtillans. Tertio Iupiter, ſuccum eum in propriam rei ſubſtantiam mutans & coquens. Poſtremo Mars, quæ ſunt inutilia & aliena ſegregans, diſsipans, & in ambientem aerem vel aliter exhauriens: ne ſi moram illic diutiùs fecerint, vitium adferant. Quæ ſententia, ecquid tibi placet, Aeſculapi. AESC. Valde, Vrania: ſic naturali humanorum corporum facultati, quæ ex iecinore veluti fonte quodã, per venas ceu riuulos, omnibus corporis partibus benefica diſtributione alimoniam præbet, quatuor ancillæ ſubminiſtrant. Attractrix imprimis facultas, quæ conuenientem cuique particulæ ſuccum expetitum attrahere ſolet: quapropter materiæ copiam ex qua quæuis particula nutrienda eſt, ſuppeditat. Secundo retentrix, quæ attractum ſuccum eouſque retinet, donec alteratrix eum in naturam partis mutauerit. Tertio alteratrix ſiue coctrix, quæ id quod attractum eſt, & aliquandiu retentum, alterat, immutat, concoquit, ac parti alendæ apponit & aſsimilat. Poſtremò expultrix, quæ à coctione tam inutilia quàm aliena ſegregat: excrementáque

Naturali humanorũ corporum facultati quatuor miniſtræ maximè ancillantur.

ſingula ex corporis partibus ſingulis pellit: ne ſi moram diutiùs ibi traxerint, putreſcant, & vitium adferant. V R A N. *Bene equidem, Aeſculapi: ſed ſtellatorum globulorum chorus omnis, imò verò cœlorum ordo vniuerſus, proprio temperamento, natiuis qualitatibus, necnon mutuo cõſenſu, ſe & res mũdi omnes ſuſtinens, atque (vt poſtea fuſiſſimè demonſtrabo) quodammodo adiutans, quid in humano corpore ſimile reperiet?* AE S C. *Cum facultatibus humani corporis, & earum famulatu, partes eiuſdem tam principes, quàm illis ſuccenturiatas, Vrania: quas contubernij iure, mutuas operas tradere, & opẽ, ceu fraternam, miro concentu & conſenſu de temperamentorum & qualitatum conciliatione, ſimul dare, & accipere quis non videt? Quotus eſt his qui Hippocrati nepoti meo, bonorum omnium authori, à quo nihil vnquam perperam eſt dictũ, nec ſcriptum, Galeno item alumno meo incomparabili, nomina dederunt, qui non intelligat facultates, corporis & vitæ aurigas, ſibi inuicem ſubſeruire, præſto eſſe, & ſociis auxiliis ad temperandas res hominis ſe mutuò iuuare? In quo ſi hæres, naturalem facultatem omnium primam in hãc ſcænam tibi produco: quam vi-*

Planetæ vt etiã ſtellæ aliæ, ſe mutuo quodam modo iuuant ac temperant.

Facultates humani corporis vt etiam res eiuſdem aliæ, ſe mutuo quodam modo iuuant ac temperant.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

tali materiam, paſſionémque ſufficere, fidem vbique faciunt mei Aſclepiadæ: vti etiam animalem, vitali auxiliarem eſſe, dum pectus cum pulmonibus, alimenti, refrigeriíque gratia, mouet, & excitat. Rurſum, animali reliquas duas adeſſe, dum ei materiam pabulúmque & ſpiritum tranſmittunt. Sic naturalem vitalis fouet, dum ei per arterias cum animalis adminiculo, aſpirat. Quod etiam ad eas facultates quæ naturali ancillantur, aptare poterimus. Nam attractricem per ſuos villos tranſuerſos & circulares, iuuat retentrix: & hæc rurſum ab attractrice, per fibras rectas iuuatur. In ſumma, attractrix alteratrici ſeu coctrici famulatur: vt etiam retentrix & expultrix: ſimiliter formatrici nutrix, quæ ſubſidiaria & quaſi miniſtra cum auctrice illi exhibetur. VRAN. Eximius es doctor Aeſculapi, & rerum corporis magiſter ad vnguem factus: ſed agè, ſi non fuerint in officio Luna, aut Iupiter: vel, ſi fortaſſe impediantur, vt per illorum eclipſes fieri ſolet, non idcirco exiſtimandum eſt ob id Solem ociari, aut ceſſare: tametſi res terræ cũ illo diſpenſent. AESC. Sic dum ſopiuntur vel impediuntur naturalis facultas & animalis, quæ Ioui & Lunæ inauthorantur,

Luna & Iupiter impediri poſsũt ſaluo Sole.

cor vnà cum vitali ſuo ſpiritu affici, ceſſare, & ociari (tametſi cum illo corpus agant, & eius res diſpenſent) credendum non eſt. Qua in re ſi dubitas, te meus facilè docebit Galenus. Si animal, inquit, neque ſentiendi, neque mouendi ab electione facultatem habuerit, neque nutriatur, hoc eſt, ſi ſopitas facultates duas ſuſtinuerit, animalem nimirum, & naturalem (ſicuti in latentibus animalibus multis per hyemem contingit) nihilominus viuere, quòd cor manſerit illæſum, haud quaquam negandum eſt. Hæc Galenus meus, vbique ſanè magnus. V R A N. Me profectò, Aeſculapi, totam in tui admirationem rapis, vſque adeo eruditè loqueris. Cæterùm, Sol quem veteres philoſophi cum Alcinoo Platonico, ſi bene memini, ceu rerum inferiorum ſummum gubernatorem, & venerati ſunt, & coluerunt: cuique generationem largiti ſunt, vim ex ſe genuinam habet & natiuum lumen, vnà cum facultate qua actiones varias & multiplices perficit. Luna contrà, tametſi ſoror tradatur, & cum illo in eodem Latonæ auiæ tuæ vtero geſtata. AE S C. Sic naturalia corporum inſtrumenta, Solem illuſtratorem & fautorem agnoſcentia, vim ex ſe congenitam habent, qua actiones ſuas commodè

Animalis facultas & naturalis ſopiri poſſunt ſalua vitali.

Soli ex ſe vis cō genita & lumē ineſt, Lunę contrà.

Naturalib' corporū inſtrumentis ex ſe congenita vis ineſt: animalibus contrà.

perficiunt. Animalia, Lunæ ex parte mancipata, contrà: tametſi in vno corpore ſedem vtraque habeant, & ab eodem geſtentur baiulo. Nam ex meo Galeno, cognatum ſenſus principium animalia inſtrumenta nequaquam admittunt: ſed aliunde, veluti lumen Lunæ, illis ſuppeditarur, & adeſt. V R A N.

Iouialis in cœlo natura, rebus terrę admodum eſt benefica.

Aeſculapi, planeta ille, quem tuus Mercurius in ſuo ἰατρομαθηματικῷ αἱματοποιὸν *nuncupat, hoc eſt, ſanguificum, dum in cœlo valet, temperata radiorum diſtributione, & ſalutari calore, inferiora quæque, cum Sole, fœcundat, vegetat, & animat. Vnde Græcis* ἀπὸ τῆς ζωῆς, *hoc eſt, à vita,* Ζεύς: *& Latinis Iupiter, quaſi iuuans pater, nomen habet. Dum verò languet, in his omnibus parciùs agit, ac remiſsiùs operatur. AE S C V. Ingenioſè quidem, Vrania, multis me oneras vt ſuccumbam: inſurgo tamen, & vt Palma, quantò oneroſior, tantò vegetior emergo. Itaq; naturalē vim & ſanguificam in hepate facultatem, omnibus à te propoſitis obiicio. Quæ dum in humano corpore valet, omnia temperata ſanguinis diſtributione, & ſalutari calore, alit, fouet, ac ſuſtinet. Dum verò languet, imbecilla fit, deprauatur, aut læditur, vel ſanguis ipſe, cuius of-*

Naturalis in homine facultas rebus corporis admodum benefica.

ficina eſt illa, largiùs quàm par ſit hauritur, hominem malè afficit: atque iamiam poſita contrario modo agit: imò verò vitæ periculum intentat. Quod vtique veriſſimum eſſe, maximo ſuo malo (ſi tamen malum dicenda eſt mors) abundè fidem faciunt, qui per ingentes & vndoſas ſanguinis profuſiones, animam, vt canit poeta, cum ſanguine fundunt. VRAN. Moueo quidem aduerſum te multa, Aeſculapi, ſed nihil vt vincam promoueo. Agè, dum audis, imò verò dum vides ſeptem planetas, ſedibus, motu, actionibus, & qualitatibus diſcluſos eſſe, mutua tamen conſpiratione, duce ſolaris maieſtatis ineffabili ſpiritu, ſic inter ſe colligari, & concentu reſpondere, vt in conſeruanda vniuerſitatis rerum orbiculata (quemadmodum dicebat Socrates) cathena, modificãdíſque inferioribus omnibus, nunquam aberrent: quid cogitationi meæ de numeroſa humani corporis ſupellectile pro his repræſentabis? AESCVL. Facultates tres humanum corpus diſpenſantes, Vrania, cum his quæ naturali ſubminiſtrant, & ancillãtur, numero quatuor, ſeptenariũ cum iam dictis tribus ſimul efficiẽtes, quotus ſcilicet eſt tuorum planetarum ordo, vt antea dictum eſt. Nam illas in perfecto

Planetis mira ineſt concordia in diſcordibus naturis & locis, ad temperandã rerum inferiorũ vniuerſitatẽ.

Facultatibus huma.corpo. mira ineſt concordia in diſcordibus naturis & locis, ad temperandã rerum corp. vniuerſitatem.

perficiunt. Animalia, Lunæ ex parte mancipata, contrà: tametſi in vno corpore ſedem vtraque habeant, & ab eodem geſtentur baiulo. Nam ex meo Galeno, cognatum ſenſus principium animalia inſtrumenta nequaquam admittunt: ſed aliunde, veluti lumen Lunæ, illis ſuppeditarur, & adeſt. VRAN. *Aeſculapi, planeta ille, quem tuus Mercurius in ſuo* ἰατρομαθηματικῷ αἱματοποιὸν *nuncupat, hoc eſt, ſanguificum, dum in cœlo valet, temperata radiorum diſtributione, & ſalutari calore, inferiora quæque, cum Sole, fœcundat, vegetat, & animat. Vnde Græcis* ἀπὸ τῆς ζωῆς, *hoc eſt, à vita,* ζεύς: *& Latinis Iupiter, quaſi iuuans pater, nomen habet. Dum verò languet, in his omnibus parciùs agit, ac remiſsiùs operatur.* AESCV. *Ingenioſè quidem, Vrania, multis me oneras vt ſuccumbam: inſurgo tamen, & vt Palma, quantò oneroſior, tantò vegetior emergo. Itaq; naturalē vim & ſanguificam in hepate facultatem, omnibus à te propoſitis obiicio. Quæ dum in humano corpore valet, omnia temperata ſanguinis diſtributione, & ſalutari calore, alit, fouet, ac ſuſtinet. Dum verò languet, imbecilla fit, deprauatur, aut læditur, vel ſanguis ipſe, cuius of-*

Iouialis in cœlo natura, rebus terrę admodum eſt benefica.

Naturalis in homine facultas rebus corporis admodum benefica.

ficina eſt illa, largiùs quàm par ſit hauritur, hominem malè afficit: atque iamiam poſita contrario modo agit: imò verò vitæ periculum intentat. Quod vtique veriſsimum eſſe, maximo ſuo malo (ſi tamen malum dicenda eſt mors) abundè fidem faciunt, qui per ingentes & vndoſas ſanguinis profuſiones, animam, vt canit poeta, cum ſanguine fundunt. V R A N. Moueo quidem aduerſum te multa, Aeſculapi, ſed nihil vt vincam promoueo. Age, dum audis, imò verò dum vides ſeptem planetas, ſedibus, motu, actionibus, & qualitatibus diſcluſos eſſe, mutua tamen conſpiratione, duce ſolaris maieſtatis ineffabili ſpiritu, ſic inter ſe colligari, & concentu reſpondere, vt in conſeruanda vniuerſitatis rerum orbiculata (quemadmodum dicebat Socrates) cathena, modificādiſque inferioribus omnibus, nunquam aberrent: quid cogitationi meæ de numeroſa humani corporis ſupellectile pro his repræſentabis? AE S C V L. Facultates tres humanum corpus diſpenſantes, Vrania, cum his quæ naturali ſubminiſtrant, & ancillātur, numero quatuor, ſeptenariū cum iam dictis tribus ſimul efficiētes, quotus ſcilicet eſt tuorum planetarum ordo, vt antea dictum eſt. Nam illas in perfecto

Planetis mira ineſt concordia in diſcordibus naturis & locis, ad temperandā rerum inferiorū vniuerſitatē.

Facultatibus huma. corpo. mira ineſt concordia in diſcordibus naturis & locis, ad temperandā rerum corp. vniuerſitatem.

animante, ſubſtantia, motu, actionibus, inſtrumentis, ſede, & qualitatibus diſſociari, nemo negabit philoſophus, nedum medicus: mutua tamen conſpiratione (natiuo calore duce cum ſuo ſpiritu) ad vltimam vſque vitæ periodon, humani corporis harmoniã tam bellè tueri, & in ſeruandis, modificandíſque illius rebus tam ſedulò aduigilare, vt nihil ſupra, nihil melius. V R A N. *Intelligis, Aeſculapi, in quouis cœlorum planeta, motum, radium, & ex his defluuium, ad conſeruandam rerum mundi numeroſiſſimam ſobolem, ſic perenni fœdere inter ſe ligari & ſociari, vt diuelli nunquam poſſint, niſi veniente mundi interitu, & vniuerſali ruina quæ cuncta obolebit.* AE S C. *Sic intelligis, Vrania, aut ſaltem ſcire debes, in quouis humani corporis inſtrumento, inſitum ſpiritum, innatum calidum, & humidum primigenium vtriuſque fundamentum ac prima ſubſtantia, ad ſuſtinendam & regendam rerum corporis œconomiam, ſic inter ſe inito fœdere conuenire, ligari & ſociari, vt diuelli nunquam poſſint, niſi adueniente totius corporis interitu. Tanta enim támque ſibi conſentiens, & continuata eſt illorum ſocietas & harmonia, vt ſemper mutuas operas tradãt: nihílq; vnum,*

Quælibet cœli planetã tria inſeparabilia ſemper comitãtur.

Quodlibet humani corporis inſtrumẽtũ tria inſeparabilia ſẽper comitãtur.

alterius ope deſtitutum efficere poſſit: perinde atque in cœlo & ſtellis fieri neceſſariò ſolet. V R A N. *Diuinè loqueris, atque eruditè reſpondes, Aeſculapi: ſed à mathematicarum prædictionum conſultiſſimis didici, quòd à Marte & Saturno planetis, vt loquitur Ptolemæus, maleficis, quoties Sol & Luna inauſpicata facie & radio pulſantur, aut cum his per magnas eclipſes ſiniſtrè copulantur, tum rebus, tum etiam corporibus detrimenta hinc maximè augurantur.* AE S C. *A conſultiſſimo rerum medicarum parente meo Apolline didici, Vrania, quòd à bile flaua, & melancholico ſucco, noxiis humoribus & maleficis, quoties vitalis facultas, & naturalis (quæ in corpore ſe habent, vt in mundo Sol & Luna) exagitantur, pulſantur, & cum ſanguine vitiantur, aut quomodocunque aliter, vt per febres (quæ fortaſſe in corpore ſe habent, vt in cœlo eclipſes) grauantur, & impediuntur: cùm animis, tum corporibus mala grauiſſima promittunt, ac inaugurantur. Quod tam verũ eſſe exiſtimare debes, quàm memoratarum facultatum, vitalis (inquam) ac naturalis, Solem & Lunam fontes eſſe. In cuius rei fidem, Claud. Ptolemæi incomparabilis rerum cœli magiſtri verba hîc tibi ſub-*

A Marte & Saturno, Solis ac Lunę harmonia turbari poteſt.

A bile flaua & melãcholia, vitalis facultatis, & naturalis harmonia turbari poteſt ac vitiari.

ſcribam: ὁ ἥλιος (inquit) ἐστὶ πηγὴ τῆς ζωτικῆς δυνάμεως, ἡ δὲ σελήνη, τῆς φυσικῆς. quod eſt, Sol fons eſt vitalis facultatis, Luna verò naturalis. In quo præſens colloquiũ tibi claudo.

Dialogus ſextus, de applicatione innati Solis caloris ad natiuum humanorum corporum calorem.

VRANIA.

NVNC demum illud verum eſſe intelligo, Aeſculapi, quod vulgò dici ſolet, deorum filij omnia norunt. Proximo colloquio, & item ſuperioribus, rerum ex parte cœli à me propoſitarũ ſimilitudines & coaptationes cum his quæ ſunt in humano corpore, non ſolùm ſagaci intentione, ſed etiam mira animi auiditate ex te audiui: cuperem deinceps reliqua eadem attẽtione auſcultare. Quare per Hippolitum paternis imprecationibus ab equis dilaniatum, & Dianæ amitæ tuæ rogatu, abs te in vitam reuocatum: pérque Androgeum Minois filium ab Athenienſibus interfectũ, & vita itidem à te donatum, peto & obteſtor, ne mihi quærenti & proponenti deeſſe

velis. Certum eſt, Aeſculapi, à Sole, cui cum calore lux eſt cōgenita, ipſam lucem non ſolū defluere, ſed & lumen ac ſplēdorem: qui perſpicua corpora colluſtrās, illa non modo ſplēdida, ſed etiam lucida reddit, afficit inſuper, atque irradiat. AESCVL. Sic, Vrania, certum eſt à ſanguine, & natiuo calore lucidū ſpiritum non ſolum defluere, ſed cum eo occultum lumen æthereum adeſſe, quod omnes corporis partes colluſtrans, afficit, vegetat, ac ſuam lucem eis quodammodo impertit, perinde atque radius Solis in obiectum corpus cadens & illabens. VRAN. Quantum habes verborum, Aeſculapi, tantum mihi exhibes admirationum. Ecce, Solarem teporē rurſum obiicio, aut, ſi mauis, calorem, qui vniuerſæ inferioris naturæ eſt inſtrumentum planè diuinum, ac rerum omnium fomes ſanéquam ſalutaris. Ille, vim ſuam per ſingulas orbis terrarum partes, abſque motu, quaſi vehiculo impertire, & vndequaque diffundere non poteſt, Huic, quid dabis ſimile in humano corpore? AESC. Inſitum calorem, Vrania, qui rerum omnium corporis fomes eſt, ac portio de vniuerſis præſtantiſsima, quia cœleſtis & ætherea. Illum in omnes humani domicilij partes permeare non poſſe, húcque &

A ſolari radio, qui ſemper calet, lux mira & ſpiritus ſanéquā efficax dimanat

A ſanguine, qui ſemper calet, & natiuo calore, ſpiritus ſanéquā efficax emanat.

Solaris calor abſque motu & ſpiritu in res terrę poteſt parum

Natiuus calor abſque motu & ſpū, in res corporis poteſt parum.

illuc momento diffundi abſque vehiculo aliquo, certum eſt: quod equidem priſci, ſpiritum nuncupauerunt, poëtæ auram ætheream, alij flammulam cœleſtem, quidam radium diuinæ originis, & irrequieti motus: cuius vis, toti corpori (vti Solis vniuerſo mundo) ad excercendas actiones idonea ſubminiſtratur. Huius ſubſtantia, ſicuti tenuiſsima eſt, pura, illuſtris, fluens, ætherea, aſtro perſimilis, &, vt vno verbo dicam, planè cœleſtis, ita ab ipſo calore (tanta eſt cognatio) nulla arte ſeparabilis. Quæ duo ſic connexa, & nodo pluſquam Gordiano colligata, qui ab Hippocrate meo fluxerunt Academici, & cum his Galenus, nunc ignem, nunc calorem, & diuinum ſpiraculum appellare nihil ſunt veriti. Peripatetici, calidum nonnũquam, aliâs naturalem calorem, aliquoties animæ & corporis vinculum, & quandoque poſt meum Hippocratem, ſpiritum: fortaſſe quòd viſum fugiens, & ſenſum omnem latens, in vniuerſam humani theatri compagem clàm ſpiret, perreptet, ac perflãtis modo, impetum faciat. Quibus concinunt Stoici, niſi quòd tum naturæ, tum animæ ſubſtantiam falsò eſſe putauerunt. V R A N. O eruditum ſermonem! ô magnum myſterium! ὦ φιλοσοφώτατον

Deum! qui mathematicis medica, & philoſophica vtriſque tam apposite iungit & accurate cõciliat. Sed dic, obſecro te per auream iſtam barbam, Aeſculapi, quid eſt quòd genitali Solis tepore, & calorifico ſpiritu quã diu fouetur telluris gremium, & è propinquiore loco potentiùs ſubigitur, validóque ſpiraculo ſalutatur, fructus ſuos tempeſtiuè illa profert, & quidquid in ea iacet, ſalutari calore perfuſum viget, nutritur, augeſcit, & ſibi ſimile procreat? Dum verò ille idem vitalis calor diſtrahitur, & remiſsiùs ſpirat (quia è longiore loco illapſus) in marcorem, & ſenium abit? Dic, inquam, Aeſculapi, quid hoc ſibi vult? aut quidnam ſimile habet in humano corpore? AE S C V L. Natiuum calorem cum ſuo ſpiritu, Vrania: qui meo Galeno, nũc diuinum neſcio quid, nunc fideliſsimus vitæ cuſtos; & omnium naturalium actionum opifex, quandoque verò anima, aut princeps animæ inſtrumentum, & cœleſtis ignis germen quoddam, non tam eſt dictus, quàm habitus. Ariſtoteli ſtellarum quidpiam elemento reſpondens: cui vnus maximè præeſt Sol: Is tantiſper dum ſuam harmoniam ſeruat, & ſingulis partibus corporis (ſiue ſimplices fuerint, ſiue compoſitæ, aut, ſi magis placet,

Solis calor cum ſuo ſpiritu terrã fouet ac vegetat.

Natiuus calor cum ſuo ſpiritu corpus fouet ac vegetat.

ſimilares, vel inſtrumentariæ) quaſi vitæ lucerna quædam prælucet, functionum obeundarum liberam illis facit poteſtatem: omniáque in corpore viuere, alimentum trahere, cõficere, nutriri, augeſcere, procreare, ſenſu affici, moueri, & cum vectore ſuo ſpiritu, quiduis exequi permittit. Dum verò parciùs fouet, & imbecillior euadit, vitaléſque ſuos radios languidius iaculatur & diſtribuit, hominem totum quantus eſt, emarcidum, & quaſi tabe cõfectum relinquit. Qui ſi per magnas vacuationes, vt per effuſum immodicè ſanguinem in hæmorrhagiis implacabilibus, vel alio quouis modo diffugerit, corpoream molem, etiam ſi Miloniana eſſet aut Cyclopæa, tam facilè proſternit, & funditus euertit, quàm muſcam (quod dicunt) elephantus: nihil auxiliante oſſium duritie, tendonum nexu, ligamentorum tenacitate, & muſculorum pulpa. Quæ omnia natiuus ille & vitalis calor cum ſuo ſpiritu ſuſtinet ac fouet. In quo, Vrania, diuinam prouidentiam ſatis admirari quis ſufficiat? V R A N. Paucorum ſanè deorum deus es, Aeſculapi, qui in res humani corporis tam altè penetraueris. Sed heus tu? Solaris vnus calor, cœli & terræ harmoniam, de omnibus maximè conti-

Solaris calor cũ ſuo ſpiritu, cœli & terræ coniugium firmat.

net ac tuetur: coniugiúmque inter illos à poſitis mundi fundamẽtis initum optimè firmat, & vt fæcialis quiſpiam ſocia fœdera tractat. AE S C. Sic, Vrania, natiuus calor, omnium corporis facultatum harmoniam, necnon animæ & corporis coniugium fouet, & gratiſſimo vinculo tantiſper vtrunque ſociat & alligat, dum Deo Opt. Max. illud ſoluere viſum fuerit. V R A N. Tibi inauditum non eſt, nec item nouum, Aeſculapi, quòd vi Solis ex humidis terræ locis vapores ſurſum rapiuntur: qui poſtea loci frigiditate addenſati, in nebulam aut nubem facilè coguntur, quæ tandem ſoluta pluuiam deorſum longè latéque ſtillat. AE S C. Sic inauditum tibi non eſt, nec item nouum, Vrania, quòd vi natiui caloris, qui (vt millies dixi) Solem fautorem agnoſcit, ex humidis corporũ partibus, necnon ex ingeſto cibo & potu, ex hepate, ventriculo, venis, aliiſque vaſis & locis, vapores ſurſum ad cerebrum mittuntur, qui poſtea loci frigiditate condenſati, in pituitam ceu pluuiam quandam abeunt: quæ poſtea deorſum in ſubiectas partes variè effunditur, deerrat, & illabitur. V R A N. Rectè ſanè. Sed Sol ſua leuitate, tenuitate, raritate, ſplendore, motu, radio & perſpicuitate

Natiuus calor cum ſuo ſpiritu, corporis & animæ coniugium firmat.

Vi ſolis vapores a l aërem perlati, humiditates deorſum effundunt.

Vi natiui caloris vapores ad cerebrum mittũtur, qui humiditates & catharros deorſũ refundunt.

Sol in quaſcũq; terræ partes raras, denſas, &c. labitur & meat.

in omnes terræ & aquæ partes vel quãtumuis exiguas, magnas, profundas, ſuperficiarias, raras aut denſas peruadit: eáſque pro ſua & illarum natura variè mouet, afficit, exercet ac agitat. AESC. *Ita æthereus & natiuus humanorum corporũ calor, ſua leuitate, tenuitate, raritate & motu in omnes corporis partes quantumuis exiguas, magnas, profundas, ſuperficiarius, raras aut denſas facilè peruadit, ac promptiſsimè penetrat: eáſque pro ſua & illarum natura, variè afficit, mouet ac agitat.* VRAN. *Breuis ero, Aeſculapi. Solaris calor diebus paucis, imò verò horis id efficit, quòd vel ingentiſsimi ignis aut rei alterius actio & facultas, etiam multis annis, non dicam exequi, ſed ne quidem aggredi ſuſtineret. Nam ex paruolo ſemine, vt maiora taceam, ſtirpem facit: & rurſum ex ea florem producit: deinde ex illo fructum coquit, in quo ipſummet eſt ſemen quod ſui generis ſtirpem aliam edere natum eſt: ne rerum pereat vniuerſitas: non ſine diuino, planéque venerãdo Dei Opt. Max. beneficio.* AESC. *In hunc ferè modum natiuus humanorum corporum calor cum ſuo ſpiritu, germen verè cœleſte & diuinum, paucis horis id efficit, quod maximi ignis, vel rei alterius præſtan-*

Natiuus calor in quaſcũq; partes corporis labitur & permeat

Solaris calor paucis diebus multa in rebus terræ operatur.

Natiuus humanorũ corporum calor paucis horis multa in rebus corporis operatur.

tiſsima energeia, longo tempore, imò verò nũquam perfecerit. Nam ex pane, carne, piſce, olere, aqua, vino (vt alia taceam) chylum facit: & rurſum ex eo ſanguinem elaborat: ex quo ſingularum partium corporis fluor omnibus horis inſtauratur: & quod deperditum eſt, reparatur: poſtremò, genitale ſemen ex illo eodem (ſuffragante toto corpore) elicit: quod ſui generis corpus aliud, ne hominum vniuerſitas pereat, edere aptum eſt: non ſine inenarrabili omnipotentis Dei miraculo. V R A. O incomparabilis philoſophi ac medici magnum & eruditum reſponſum! Sed fare age, ô bone Aeſculapi? his locis in quibus ſolaris calor deſideratur, languet aut imbecillus eſt, multa deſiderari certum eſt: imò verò ibi omnia languere, proſterni, ac marceſcere.

Vbi Solis calor deſideratur, ibi languida ſunt omnia.

AE S C V. Ita his corporibus in quibus natiuus calor languet, aut imbecillus eſt, facultates omnes & actiones, ſiue internæ illæ fuerint, ſiue externæ, lãguere ac proſterni notum eſt: imò verò corpus ipſum totum tabeſcere.

Vbi innatus calor deſideratur, ibi lãguida ſunt omnia.

V R A N. Nouit vel media de plebe popellus, quòd Sole à Capricorni tropico emergente, & veluti gradibus quibuſdam atque ætatibus per vernum Aequinoctium, ad æſtiuale Solſtitium aſcendente, vigorem in terra

Solis per quatuor zodiaci cardines peragratio, res terræ variè afficit ac mutat.

accipiunt omnia: tunc enim plantæ pullulaſcunt, germinant ſtirpes, florent herbæ & arbores: fructúſque edunt in vſum hominum: foras item prodeunt animalia quæque: colludunt, & in Venerem furiáſque ruunt: paucis, in terra variæ rerum ſpecies, motus & actiones tum ſeſe produnt ac manifeſtant, pro cuiuſque modulo ac natura. Hinc verò, hoc eſt ab æſtiuali Solſtitio per autumnale Aequinoctium ad eundem brumalem Tropicum deſcendente illo, omnia contrario ſe habere modo, nullus eſt qui non videat. Nam vniuerſa terræ facies tunc habitum à priore longe diuerſum induit: vnde languere occipiũt rerum eius actiones omnes: marceſcunt plantarum venuſtates, decidunt folia, nudantur rami, corrugantur cortices, pereunt terræ vires, gemunt auiculæ, latebras quæritant animalia, atque à ludis & Venere abſtinent, pigram quietem agendo: in ſumma, facies omnis terræ quaſi moribunda triſte quiduis præ ſe fert.

Natiui caloris per quatuor vitæ ætates progreſſio, res animi & corporis variè afficit atq; immutat.

AESCV. Sic natiuo humanorum corporum calore à pueritia, ceu gradibus quibuſdam per adoleſcentiam in iuuentutem aſcendente ac inualeſcente, vigorem in corpore accipiunt omnia. Nã tũ facultates, & quæ illis ſubminiſtrant ac ancillãtur, vegetæ ſunt &

fortes. Vnde pili in corpore pullulaſcunt, genæ pubeſcūt, florēt ſtudiis homines: eorúmq; fructus in ciuitatum vſum depromunt, labores ſuſtinent, Veneri & proli indulgent, colludunt, ſaltant, &, vt paucis colligam, varias actiones cùm animi, tum corporis exercent: pro cuiuſque modulo & natura. Hinc verò, hoc eſt, à iuuentute per ſenectam in decrepitam ætatem dilabente illo, omnia contrario modo ſe habere quàm priùs, nullus eſt qui non obſeruet. Nam vniuerſa corporis facies tunc habitum à priore longè diuerſum circunfert. Vnde languere incipiunt rerum corporis actiones omnes & facultates cum ſuis miniſtris: naturalis, vitalis, & animalis labaſcūt vires, perit venuſtas, defluunt pili ac caneſcunt, nudatur cranium & calueſcit, cutis in rugas contrahitur, gemitus oboriuntur, latebras & ſolitudinem quæritant homines, à publicis negociis, ludis item & Venere abſtinēt, atque partis vtentes deſidem vitam agunt: in ſumma triſte quiduis, ceu moribundi, obeunt, ac præ ſe ferunt. VRAN. Idem ſolaris calor cum ſuo ſpiritu, Aeſculapi, partibus omnibus terræ ex multiformi materia confuſis, non quiduis, ſed quod illis eſt familiare inſtillat ac largitur: quibuſdam vina, nonnullis

Solaris calor rebus terræ quod familiare eſt de ſuper infundit.

Cererem, aliis poma, nuces, odores, & ita deinceps. AESCVL. *Sic inſitus corporum calor cum ſuo ſpiritu, quem (vt dixi) perpetuum habet comitem, rebus humani domicilij, & partibus eius omnibus ex multiformi materia confuſis, non quiduis, ſed id ſolum quod cuique ex vſu eſt, & accommodatum largitur ac impertit: ventriculo coctionem, hepati ſanguinis elaborationem, & ita de reliquis.* VRAN. *Nunc demum futurum ſpero, vt dicas rem tibi cum ruſtica non fuiſſe, quin potiùs cùm aſtronoma & philoſopha. Agè itaq; ille idem ſolaris calor cum ſuo ſpiritu in vaſtam rerum mundi inferioris multitudinem, tam intra terram, quàm extra, per certos meatus & cuniculos effuſus, via omnem ſenſum fugiente omnia ibi contemperat, vegetat ac ſuſtinet. Huic ecquid dabis ſimile in humano corpore?* AESCVL. *Illum eundem inſitum calorem cum ſuo ſpiritu, Vrania. Nam per certos venarum & arteriarum meatus (cuniculos dicas) in numeroſam rerum corporis multitudinem, tam intrà, quàm extrà effuſus, via omnes obſeruantes fallente ibi omnia contemperat, fouet ac ſuſtinet.* VRAN. *Mundi partes, Aeſculapi, quæ à Solis curriculo, aut, ſi mauis, Signi-*

Natiuus calor rebus corporis quod eſt familiare impertit.

Solaris calor omnia fouet & alit.

Natiuus calor omnia fouet & alit.

ſero longè latéque recedunt (cuiuſmodi ſunt extrema ſeptentrionis & meridiei) minus recipiunt de æthereo Solis calore, ac viuifico eius ſpiritu, quàm quæ illi proximiùs hærent.

A calore Solis remotæ mundi partes parũ habent caloris.

AESCVL. Ita corporis partes, Vrania, quæ à cordis theatro (in quo triumphat natiuus calor cum ſuo ſpiritu) longè latéque recedunt, vt ſunt capitis, brachiorum, ac pedum extrema, minùs habent caloris, quàm quæ illi adhærent, vel non tam procul abſunt.

A natiui caloris fonte remotæ partes parũ habent caloris.

VRAN. Adhuc lapillos aliquot mouebo, vt tibi negocium faceſſam. In omnibus mundi partibus non ex æquo viget, valétque Solis calor cum ſuo ſpiritu: vnde ſimilia vbiq; non ædit. Nam aliter agit, atque alia operatur in res orientalium quàm occidentalium: adhæc meridionalium, quàm ſeptentrionalium: ex quo vtrobique emergunt variæ & diſſimiles cùm rerum, tum hominum, & item animalium effigies ac naturæ. AESCVL. Multa quidem moues, Vrania, ſed nihil promoues. Oppono iſti tuæ propoſitioni dictum calorem natiuum cum ſuo ſpiritu: nam in omnibus mortalium corporibus, eorúmque partibus ex æquo non viget, valétque: vnde ſimilia vbique in illis non ædit. Aliter enim in corpus viri, quàm fœminæ agit: necnon

Solis calor vbique non eſt idẽ, nec ex æquo viget.

Natiuus calor in corpore non ex æquo vbique viget.

adoleſcentis, quàm ſenis: quare Ʋtrobique diuerſæ ac diſsimiles actiones, res item & motus fiunt atque emergunt. V R A N. Idem ſolaris calor ſtatis annorum reuolutionibus æſtu Ʋſqueadeo intolerabili nonnunquam efferueſcit, Ʋt non ſolum terræ actiones, ſed rerum eius partes ſolidas nedum humidas perdat, ac genita quæque bona ex parte ad interitum perducat. AE S C. Sic humanorum corporum natiuus calor ita aliquando efferueſcit, exacerbatur, & in ignē furiáſq; abit, Ʋt non ſolum corporis actiones & facultates labefactet, ſed etiam ſpirituoſas partes & ſolidas nedum humidas perdat, exhauriat, & ad interitum deducat. Quod in febribus ardentibus, & quæ illis plurimùm ſuccedunt hecticis Ʋero Ʋerius euadit. V R A N. Bene quidem, Aeſculapi, & erudite. Verumenimuero, ſolaris calor in certis locis efficit Ʋt albi ſint homines: in aliis fuſci & nigri: in quibuſdam rubicundi, rufi, &c. pro maiori illius incremento & detrimento. AE S C. Ita natiuus corporum calor, Vrania, in certis corporibus efficit, Ʋt quædam ſint alba, alia fuſca & nigra, nonnulla rubicunda, &c. pro illius copia Ʋel inopia, incremento Ʋel detrimēto. Quanquam medicos meos ad humorum ſub

Solaris calor quādoq; igneus & intolerabilis.

Natiuus calor quādoq; igneus & intolerabilis.

Solaris caloris actiones variæ ſunt & opera.

Natiui caloris actiones variæ ſunt & opera.

cute latentium & redundantium id etiam rectè accõmodare ſcio. V R A N.Probo quæ dicis ac laudo, Aeſculapi. Sed quid hoc quòd illemet Solis calor prout validior eſt aut imbecillior, efficit vt loca quædam fœcũda ſint, alia ſterilia, nonnulla fœtida & triſtia, alia bene olẽtia, iucunda ac plauſibilia? AE S C. Quid hoc, Vrania, quòd innatus humanorum corporum calor diuinus ac æthereus, prout validus eſt aut imbecillus, efficit vt corpora alia vegeta ſint & fœcunda: alia languida & ſterilia: nonnulla putria, triſtia & fœtida, ſi paucus ſit, idémque languidus, & ad ingeſtorum coctionem longè impar: multa inſuper bene olentia, iucunda ac læta, ſi probè cibos conficiat, nullas cruditates relinquat, & ex chylo ſanguinem laudabilem elaboret. V R A N. Sic eſſe arbitror, Aeſculapi. Cæterùm, Solis ille idem calor, aut (ſi vis) tepor, magnum naturæ ſeminarium Academicis nuncupatus: qui corpus quidem non eſt, quin potiùs cœleſtis qualitas quædam, eſſentiæ ſuæ tenuitate, ad penitiſsimos vſque terræ, & aquæ receſſus, per ſuperiora elementa, cæca omnibus via, ſeſe inſinuat, ac vires exerit. AE S C V L. Natiuus corporum humanorum calor, Vrania, qui cum ſuo ſpiritu cor-

Solaris caloris energia multiplex.

Natiui caloris energia multiplex.

Solaris caloris vis mira & penetrabilis vſque ad intima terræ & aquæ.

Natiui caloris vis cum ſuo ſpiritu vſq; ad inti-

mas carnis & oſſium partes penetrat.

pus non eſt; ſed huius tui ſolaris teporis ſoboles, & germen, ad intimam vſque oſſium medullam, & profundiſſimas rerum corporis latebras, vt antea dictum eſt, cæca omnibus via, ſeſe inſinuat, vires exerit, ac trāsfundit.

Solis calor & ſplēdor ſua præſentia terrā fouet ac temperat.

V R A N. Ille idem calor, ſolaris inquam, vt ab eo non recedam, ſemper eſt (niſi fortaſſe impeditus) cum ſplendore: tandiu à ſuo exortu nos illuſtrans & fouens, donec Sol ipſe ſuum radium ſubduxerit, & à nobis fugiens, tenebras luci contrarias, deorſum pepererit.

AE S C. Mirarer, niſi cœleſtis eſſes, Vrania, tantum eruditionis philoſophicæ in fœmina poſſe reperiri. Agè! natiuus calor, qui ſemper eſt cum ſpiritu & ſplendore quodam, iſta omnia quæ de Sole modò attuliſti, in humanis corporibus molitur. Nam illorum vitam ab exortu & natiuitate tandiu fouet, donec eius vibratio, radius, præſentia, actio, & ſpiraculum, inde euanuerit: ac mortis tenebras (in ſuam familiam reuolans) immiſerit: vt calor ipſe cum ſui ſpiritus radiatione, ſit quodammodo corporis lux & vita, ſicuti Sol mundi.

Natiuus calor cum ſuo ſpiritu ſua præſētia corpus fouet ac tēperat.

V R A N. Pauca ſuperſunt quæ hîc tibi proponam, Aeſculapi: ſolaris calor ad rerum inferiorum generationem & modificationem, temperato Iouis tepore de omnibus ſtellis, ſi-

Solaris calor, tēperato Iouis tepore, recreatur.

cuti adnotarunt priſci, maximè gaudet, ac recreatur. AESCVL. *Sic natiuus humanorum corporum calor, vitæ pabulum omnium præſtantiſſimum, vnà cum vectore ſuo, & perpetuo comite ſpiritu, tēperato ſanguine (in quo eius ſubiectum meus ſtatuit Galenus) ad res corporis modificandas, & ſuſtinendas maximè gaudet, atque recreatur.* Natiuus corporum calor tēperato ſang. tepore recreatur.

VRAN. *Hoc ſolum reſtat iſto colloquio: Solaris calor, qui totus eſt in ſpiritu, à cœlo in ſibi ſuppoſitam mundi vniuerſitatem diffuſus, naturales rerum omnium facultates in alendo, vegetando, operando, aut quomodocunque aliter agendo fouet, regit, & excitat: ſe rebus omnibus ſic accommodans, ſic ſingulorum naturis inſeruiens, vt quantum cuiuſque conditio, & facultas deſiderat, quantum ipſa ſubiecti præparatio ferre poteſt, tantum exhibeat & infundat.* Solaris calor & ſpūs, rerū terræ facultates omnes ad actionē præparat & excitat.

AESC. *Ad hunc ferè modum, natiuus humanorum corporum calor, qui totus meo Galeno & medicorum filiis eſt in ſpiritu, facultates corporis omnes, atque adeo naturalem, ad opus excitat, & in cibo attrahendo, retinendo, coquendo, diſtribuendo & aſſimilando firmat, roborat, & adiuuat. Rebus omnibus corporis ſic ſe accōmodans, ſic ſingulis organis inſeruiens, vt* Natiuus corporū calor vnà cū ſuo ſpiritu, res corporis & eiuſdem facultates omnes, ad opus præparat & excitat.

quantum cuiuſque facultas expetit, tantum exhibeat, & gratis impertiat.

Dialogus ſeptimus, de Solis cum corde humano aptatione.

VRANIA.

DISPEREAM, Aeſculapi, ſi vnquam credidiſſem tantùm harmoniæ ineſſe humano corpori cum cœlis. Fac, obſecro te, per tuum lucum Epidaurenſem, in quo neque mori quiſpiam potuit, neque grauida mulier parere, vt reliqua deinceps eadem facilitate intelligam. Rurſum itaque, imò verò decies, & centies (nihil refert quoties, modò bene, & appoſitè) Solem militiæ cœleſtis ducem incomparabilem tibi proponam: quem priſci nihil latêre, nihílque fugere ſcripſerunt, ac ſemper iuuenem, ſempérque renaſcentem perhibuerunt. Hunc motu & radio, inferiora ac ſuperiora quæque temperare, fouere, ac vitali ſpiraculo perfundere, non tam eſt traditum, quàm de experientia cuique cognitum. Quod tametſi ad alia paulò antè eſt detortum, nihil moueberis ſi ad præſentem ſermonem accommodabitur.

Sol motu ſuo, & vitali ſpiraculo res mundi omnes perfundit & inſpirat.

AESCVL. Pro tuo iure, quæcunque voles, apud me potes, Vrania. Itaque tuæ poſitioni aptare ſtudebo cor humanum, fabricæ corporis, ſi Peripateticis credis, fundamentum primum, & columen adprimè ſuſpiciẽdum. Quod vitali ſpiraculo, & pulſante motu, tam ei ſubiectas, quàm ſuperpoſitas corporis res omnes perfundere, & arteriarum adminiculo, inſpirare & vegetare, non tam eſt ſcriptum, quàm de experientia compertum. Cor humanum motu ſuo, & vitali ſpiritu, res corporis omnes perfundit ac inſpirat.

VRAN. Idem Solis motus, inferiora perpetuo radio pulſans, & vbique res mundi omnes illuſtrãs, cui indefeſſus comes eſt ſpiritus, ſi vel intermitteretur, vel penitus à mundo ſubduceretur, nullum neque animal, neque planta, quemadmodum tuus ſcripſit Galenus, vel momento ſtare poſſet. Solis motu & ſpũ nõ poteſt carere mundus.

AESC. Sic, cordis perpetuò pulſans motus per ſuas & arteriarum ſyſtolas, necnon diaſtolas, cui indefeſſus comes eſt vitalis ſpiritus, ſi intermitteretur, vel penitus à corpore ſubduceretur, nullum neque viſcus, neque membrum ſtare poſſet, vel quoquomodo viuere. Cordis motu, & vitali eius ſpiritu non poteſt carere corpus.

VRAN. Sanè acutus es, & in reſpondendo ſanèquam ingenioſus, Aeſculapi. Sed ipſe idem Sol, ſalutaris caloris inexplicabili diuinæ prouidentiæ conſilio, fœcũdiſſimum habetur promptuarium, Sol ſalutaris caloris ac vitalis eſt fons.

rebus terræ gignendis, alendis, ac temperandis ſpiritum viuificum, & merè æthereum inſtillans. Cuius fons inexhauſtus, & vbiq; fluens, ac omnia irrigans, cum dicto ſole quotidie circunfertur. Huic quid ſimile gerit humanum corpus? Æ S C. *Cor, Vrania, quod equidẽ vitalis caloris diuinũ eſt armarium, rebus corporis tẽperandis, fouendis ac alendis, ſpiritum verè cœleſtem & æthereum emittens. Cuius fons limpidus & aureus res omnes corporis perfundens, cum dicto corde quotidie circunfertur.* V R A N. *Præſente Solis benefico lumine, & ſalutari radiorum eius diſtributione, terræ partes omnes ſuis muneribus, quaſi præſente patrefamiliâs, quotidie belliſsimè vtuntur: ac detrimenta, ſi quæ habet, aut illi intentantur, facilè agnoſcunt. Eiuſdem abſentia aut laboribus, omnia imbecilliora euadunt.* Æ S C. *Sic præſente cordis ſalutari pulſatione, necnon valente vitali facultate (quæ ex corde pendet, perinde atque à Sole radius) corporis partes omnes, veluti ſuperſtite in familia parente, ſuas actiones & munera probè obeunt. Contrario ſe habente modo, hoc eſt, laborante eo, omnia imbecilliora euadunt.* V R A N. *Paucis multa complecteris, Aeſculapi, mèque in proponendo*

Cor vitalis caloris ac beneficiī eſt fons.

Solaris caloris actio & præſentia rebus terræ cõfert, abſentia incommodat.

Cordis actio & eiuſdem calorifici ſpũs præſentia, rebus corporis commodat, abſentia incommodat.

iamiam ſollicitam reddis. Inſiſtam tamen, atque eundem Solem tibi producam: quem de fixorum aliquot ſiderũ, & item planetarum radiatione, intemperie, aſpectu, pulſatione, natura, ac laboribus, de cardine ſui temperamẽti poſſe auerti, impediri, aut ſaltem mutari, (tametſi Homero cœli rex dicatur) ſolennéſque decretorum ſuorum vires per aërem ex æquo non ſemper obire, fidem inexpugnabilem hactenus fecerunt, quum alia permulta, tum mutationum aëris annuæ obſeruationes, & quatuor tempeſtatum anni cõſtitutiones ſæpenumero præpoſteræ. Quæ ſi de Sole penitus penderent, ſibi ſimiles & conſtantes vtique eſſent: cùm vniformiem & motum, & locum ferè vnoquoque anno in ſuo orbe ille teneat, ac habeat. Quid his de tota humanorum corporum familia oppones, diuine Aeſculapi? AES C. Humanum cor Vrania, ſicuti perſuadebunt quotidiani caſus, & velis nolis fateri coget experientia, rerum incertarum certiſſima magiſtra. Nam licet inſiti caloris corpus ſuſtinentis fomes ſit, & origo: adhæc partium omnium corporis, Peripateticis, prima & nobiliſſima, vitæque prætorium maieſtatis plenum: ac ſpiritum cella veluti prõptuaria, necnon vitæ domicilium: nihilomi-

Sol de aliorum ſiderum intemperie & laborib' prępediri poteſt, vel interturbari.

Cor humanum de aliorũ viſcerũ intẽperie & laboribus præpediri poteſt vel interturbari.

nus, de aliorum viſcerum intemperie, morbo, offenſa, vitio, & pulſatione, ob viciniam, vinculum, ſympathiam, & contubernij fœdus, de ſui temperamenti harmonia intercidere poſſe, & conſuetarum operationum nõnihil obliuiſci, tam eſt certũ, quàm quod maximè. V R A N. Vbique magnus es: ſed Solem in cœlo ſi poſueris inferiùs, vbi nunc eſt Luna, ardebunt inferiora. Si verò ſuperiùs, ad Pyroentis, vel Phaëthontis regionem, nulla terræ pars inferior vitalis erit, ac habitabilis, propter vim frigoris: vt ad verbũ tuus ſcripſit Galenus. AE S C V L. Agnoſco incomparabilis mei Galeni & ſententiam, & verba: licet Græcè fuerit loquutus, Vrania. Sic, in humano corpore ſi ipſum cor inferiùs poſueris vbi nunc ſunt genua, calebunt inferiora ob viciniam. Si verò ſuperius ad capitis regionem collocaueris, nulla corporis portio inferior vitalis erit, propter caloris penuriam: cuius promptuarium verè diuinum eſt cor. Meritò itaque (quemadmodum poſtea oſtẽdam) medium ferè locum in corpore, perindè atq; Sol in cœlo, ſibi coaptauit. V R A. Vtinam tam prompta eſſem in proponendo, quàm tu in reſpondendo. Hoc cum reliquis mihi dilue. Sol à planetis qui illum hinc inde

Sol in cœlo iuſtam & debitam ſedem habet.

Cor in humano corpore ſedem iuſtam & debitam habet.

ſtipant (vt regem ſatellites) quotidie certa officia & miniſteria ad rerum mundi gubernationem, ſtatum ac modificationem recipit: habétque illos conſortes & collegas, potiùs quàm ſubſidiarios, vel auxiliares. Quod mihi negare ſi perrexeris, proferam Mercurij cõtemporanei tui teſtimonium. Mens & lux (inquit) cum verbo ſuo ſeptem deinceps fabricauit gubernatores, qui circulis mundum ſenſibilem complectuntur, illorúmque diſpoſitio Fatum vocatur. AESCVL. *Tametſi vrges, Vrania, idcirco nondum vincis. Oppono nam ipſummet humanum cor: quod equidem certa officia & debita miniſteria à præcordiis & viſceribus, quæ hinc inde aſſident, & ſuſque, déque (vt comites principem) illud ſtipant, excipere tam probatum (opinor) habes, vt amplius à me probari nolis. Nec rurſum oſtendere, ad rerum corporis moderationem illa ipſa viſcera pro conſortibus & collegis agnoſcere potiùs, quàm pro ſubſidiariis, & auxiliaribus. Quod negare ſi contẽdis, ad ea quæ à me ſuperiùs dicta ſunt, & deinceps dicentur, te placidè remittam.* VRA. *Tam facilè tibi aſſẽtio, & ex animo credo, Aeſculapi, quàm Delphico patris tui oraculo. Sed illud mihi interim in mentem venit. Radio-*

Sol aliarũ ſtellarũ adminiculis vtitur in temperãda rerũ mũdi vniuerſitate.

Cor hum. aliorum viſcerũ adminiculis vtitur in tẽperãda rerum corporis vniuerſitate.

Solis æſtum tẽperat Luna.

rum Solis æſtum & ἐμπύρευμα, per aërem diurno tempore ſparſum, à frigida & humida Lunæ ἰδιοσυγκρασίᾳ per noctem frangi, vel ſaltem mediocriter temperari, ab omnibus eſt obſeruatum. AESC. *Sic còrdis humani æſtum & feruorem (nam ex meo Hippocrate cor ſemper feruere oportet, reliquas partes non frigere ſatis eſt) à cerebri frigiditate, & penè dixerim humiditate modificari, negatum non eſt. Quod poſtremum, ſicuti Luna ſuum agnoſcit, ita prius Sol: quẽadmodum antea à me probatum eſt, & poſthac planiùs demonſtrabitur.* VRAN. *Me hic dies potiùs deficiat quàm verba, Aeſculapi. Sed tuus Sol Areopagitæ Dionyſio perſpicua dei ſtatua nuncupatus, die, noctéque ſuum motum rebus mundi neceſſarium, nunquam detrectat: nec vllam officij ſui intermiſſionem facit.* AESC. *Leue eſt quod adfers, Vrania: nam cor rerum omnium corporis pars, vt dixi, nobiliſſima, & ob id principi Soli (ab antiquis cœli cor appellato) tanquam princeps tacito connubio ſociata, quidquid id eſt quod nunc propoſuiſti, ob oculos expeditiſſimè ponit. Illud enim nullo tempore, ſiue diurnum fuerit, ſiue nocturnum, à motu rebus corporis neceſſario, nec item à pulſatione per-*

Cordis æſtum temperat cerebrum.

Sol ſuum motum nunquã intermittit.

Cor ſuum motũ nũquam intermittit.

arterias conquieſcit, nec vllam officij ſui intermiſsionem facit. V R A N. *Theſeo aliquo deinceps, vt video, mihi opus erit. Sed quid hoc, Aeſculapi? Diuinus ille idem Sol, à tuo Galeno ſydus honoratiſsimum nuncupatus, & à Iulio Firmico Optimus Maximus, inter ſeptem errantes ſtellas, teſte eodem Galeno, locum qui virtutis eſt, medius obtinet: ſuos ſatellites (planetas inquam) tam ſurſum, quàm deorſum, vbicunque, & quoties deſideratũ erit, pro rebus mundi paratiſsimos & inſtructiſsimos habens, ac intuens.* Sol in medio planetarũ iacet.

A E S C. *Sic humanum cor, Vrania, viſcerum omnium, viſcus nobiliſsimum, in medio omnino thoracis ſinu collocatur. Qui locus, vt meus tradit Galenus, ad firmitatem aptiſſimus eſt, & ad æquabilem cum toto pulmone refrigerationem ſanéquam opportunus: vbi tam ſurſum quàm deorſum, vbicunque & quoties deſideratum erit, inſtructiſsimi & paratiſsimi pro rebus corporis, illi aſsidẽt ſatellites, viſcera nimirum.* Cor in medio thoracis iacet. V R A N. *Nullus eſt deorum, Aeſculapi, nedum hominum, cuius ſermones libentiùs excipiam. Cæterùm, Solis motus & planetarum, qui mundo æquè neceſſarius eſt atque perpetuus, à nemine mortalium ſedari poteſt, imò verò ne quidem im-* Solis motum & planetarum ſedare nemo poteſt.

pediri, niſi corruente, & ſuum finem habente tota rerum mũdi vniuerſitate: ſi fieri quidem id poſſet vi humana. AESC. *Eadem via, cordis motus, & arteriarum pulſatio, vitæ humanæ æquè neceſſaria ac perpetua, ſi ſecũdum naturam ſe habuerit homo, à nemine ſedari, imò verò, ne impediri quidem poteſt: niſi corruente, & ſuum finem habente, tota rerum corporis vniuerſitate.* VRAN. *Proſpice tibi, Aeſculapi, nam graue neſcio quid ac difficile tibi propono. Si quando ſalutari Phœbi calore, & lumine, quæ duo ſimul ſunt, inferiora priuari contingit (quemadmodum fit per illius labores) aut ipſum Solem quouis alio modo affici, vniuerſam mundi machinam, atq; adeò terram ipſam in ſympathiam venire, & hinc detrimenta ſuis rebus malè metuere, philoſophiæ elementario cuique notiſſimum eſſe arbitror, nedum tibi, in rebus cœli & totius naturæ exercitatiſſimo. Cui rei, quid dabis in humano corpore ſimile?* AESCVL. *Iam centies memoratum cor, Vrania, quod equidem inſignem laborem ſi ſuſtinuerit, aut parte aliqua vnitionis ſuæ ſolutionem acceperit (niſi fortaſſe in cono, & turbinato eius mucrone infra læuam papillam, qua parte baſi eſt paulo carnoſius) vel*

Cordis motũ & arteriarũ ſedare nemo poteſt.

Solis labores rebus terræ incommodant.

Cordis labores & affectus reb⁹ corporis ſũmo pere incommodant.

alio quouis modo affectum fuerit, & de ſua ſymmetria, quaſi de gradu turbatum, particulas humani domicilij omnes, imò verò ipſum domicilium totum, quantum eſt (quòd cor actionem toti corpori, perinde atque Sol mundo vniuerſo, communem habeat & neceſſariam) illico in ſympathiam venire, condolere, trepidare, ab officio ceſſare, & ſi perſeuerarit, illi tandem commori, luce meridiana clarius euadit. Nec temere, mea quidem ſententia: cùm poſt meum Hippocratem, qui non tam fallere (vt eſt apud Macrobium) quàm falli nouit, meus itidem Galenus ſcribat, humani corporis operoſum theatrum, ea arte eſſe architectatum, vt vna illius agitata particula, offenſa, vel pulſata, reliquæ omnes facilè moueantur, & in aſſenſum cum auxilio ex tempore accurrant. Quod facere in toto ſi aggreditur vnguis, corporis portio abiectiſsima, (ſi tamen inter illius partes habẽdum cenſes) ſi digitus, ſi neruulus, ſi interaneorum aliquod: ſi dens, ſi pilus, nihil cum toto corpore gerens commune, quid à corde, partium omnium corporis præſtantiſsima, & vitam humanam in ſe claudente, fieri mihi donabis? VRAN. Quæ in labris natabant, Aeſculapi, dum doctiſsimis tuis reſponſioni-

Solis motu & planetarũ pulſatiõe indiget partium terræ vniuerſitas.

bus animum intendo, effugerunt, ac præteruolarunt. Illud interim ſuccurrit, quanquam fortaſſe prius dictum: Solis & planetarum motu, necnon pulſatione, & perpetua radiorum vibratione, rerum ſublunarium vniuerſitas carere non poteſt. AE S C. Ita cordis motu, Vrania, vt iam millies eſt cantatum, & aſpiratione eiuſdem, necnon perpetua ex illo arteriarum pulſatione, humanum corpus carere non poteſt. In cuius rei fidem, te quaſi manu adducent arteriarum interceptiones: quæ aut vinculis, vt meus habet Galenus, aut aliis cauſis factæ, quia per has cordis aſpiratio prohibetur, mox animal tanquam attonitum, inutile, & mortuũ, repentino lapſu reddunt, vel ſaltem repræſentant. Quod de experientia tibi manifeſtum relinquitur. V R A. Hoc poſtremum reſtat, Aeſculapi: Sol duos habet orbes, & totidem motus à ſe inuicem diſcretos: quibus aurigantibus, tam ſurſum quàm deorſum ſuos radios, & aſpirationem, ad rerum modificationem diſpergit, & quaquauerſum fundit. AE S C. Cor, per ſyſtolen & diaſtolen, contrarios habet duos motus, Vrania, & totidem orbiculares ferè capſulas à ſe inuicem diſcretas. Ex quibus inſignes ramos venæ arterioſæ, & arteriæ venoſæ, atq;

Cordis motu & arteriarum pulſatione indiget partium corporis vniuerſitas.

Sol duos habet in cœlo motus & orbes.

Cor duos habet motus, & orbiculatas totidem capſulas.

ex his propagines immenſas (radios eſſe indices) vndique ſpargit, & ad modificandam aſpiratione ſua vitali, rerum corporis vniuerſitatem, quaquauerſum fundit.

Dialogus octauus, ex quo habetur collatio naturæ ſtellarum cœli, cum humani corporis humoribus.

VRANIA.

NACTA occaſionem, Aeſculapi, qua per tuam clementiam tecum hodie liberè colloquar, vrgere, inſtare, & multa proponere non ceſſabo, donec factum mihi ſatis intellexero, ad perfectam cognitionem harmoniæ cœli & hominis. Dic itaque per iſtud tuum caluitium (quanquam in Epidauro comatus coleris) quid ſibi vult, quòd ſaturninæ frigiditatis & ariditatis obſtinatã peruicaciam coercet, obtundit, ac tepefacit ſoſpitatoris Iouis temperata caliditas & humiditas? adeo, vt cum illius frigido, pugnet huius calidum, & cum ſicco, humidum. Eia, quid iſti rei oppones ſimile in humano corpore? AESCV. Paucis reſponderem, Vrania, niſi abſurditas

Saturni intẽperies à tẽperato Ioue miteſcit.

rerum quas hic tibi ſum oppoſiturus, vocem mihi præriperet. Verumenimuero, quoniam primo hodiernæ diei colloquio, in eam rem tecum modeſtiſſimè ſum præfatus: túque mihi quicquid libêret, idem vt liceret candidè condonaſti: ſeruato vbique, quoad eius fieri poterit, tuarum, mearúmque rerum decoro, in gratiam cœptæ demonſtrationis, hoc colloquium & alia quotquot voles tibi cõcedere, nec grauabor, nec detrectabo. Obiicio itaque his quæ iamiam mihi propoſuiſti, melancholicum ſuccum: cui veneranda antiquitas, in humano corpore, tuum Saturnum & parentem, & fautorem fecit. Huius refractariam malitiam in arididitate & frigiditate latentem, à ſanguinis ſecundum naturam ſe habentis (quem etiam Iupiter ſuum agnoſcit) miti vapore, & blandula humiditate obtundi, ac tẽperari nemo neſcit. Quod priſcos poëtas voluiſſe, quis negabit? dum Iouem Saturno patri teſticulos (in quibus virile robur iacet) ſecuiſſe, vero verius ſunt commenti? Caſtrat itaque Saturnum Iupiter, hoc eſt, ab immiti ſua temperatura, ad mitiorem euocat: & à propria natura, in aliam, blandè ac placidè commutat. VRAN. Nullum eſt diſcipliniarum veſtigium quod non attigeris Aeſcu-

Melancholici ſucci intẽperies à tẽperato ſanguine miteſcit.

lapi : ſed mirari deſino, genealogiæ tuæ memor. Cæterùm, quotuſquiſque eſt, qui non intelligat effrenes martij ſideris furias, in calidum & ſiccum potentiſsimè vergentes, à frigidula ſimul & humidula Veneris temperatura madefieri, frænari, ac valde miteſcere?

Martis malitiã tẽperat Venus.

AE S C V L. Quotuſquiſque eſt, Vrania, in rebus corporis, vel per caliginem, verſatus, qui non intelligat bilioſum humorē (cui præſidere fertur Mars) à pituita, Veneri ſuo quodam iure inauthorata, temperari, frangi, ac dilui? Quod priſcos voluiſſe in tam frequenti Martis cum Venere furto & congreſſu, quis neget? V R A N. Quis non videt, Aeſculapi, quòd planetæ (præcipua cœlorum ornamenta) quorum potentia, teſte tuo Galeno, abundè fruimur, non vno ſemper ſtant loco, nec vniformiter mouentur? Quis neſcit quod nũc alti, nunc infimi, nunc vicini, nunc diſsiti, modò citati, aliàs lenti, quandoque recti, & nonnunquam regradarij per Zodiacum incedunt? atque ex ea diuerſitate, dubiam cùm in elementis, tùm rebus inferioribus (quæ ex illis conſtant) pugnam promouent & excitãt?

Flauæ bilis malitiam temperat dulcis pituita.

Planetarũ motus varius eſt ac multiformis.

AE S C. Quis non videt Vrania, humores in humano corpore eandem diuerſitatem & agitationem agnoſcere? Quotuſquiſque eſt,

Humorum corporis motus varius eſt ac multiformis.

qui non animaduertit illos vno loco haudquaquam ſtare, nec uniformiter moueri? ſed nunc ſurſum ad oculos, dentes, collum: modò deorſum, ad iſchium, inguina, genu, malleolum, articulos, nunc antè, modò retrò, aliàs dextrorſum, quandoque ſiniſtrorſum, deerrare, ferri, trudi, ac tranſmitti? Idque paſſu nũc lento, nunc celeri, aliàs recto, aliàs errabundo, pro varia humoris natura. Ex quo dubiam in rebus corporis pugnam & tragœdiam excitari, credere (niſi valde fallor) malunt omnes, quàm ſuo incommodo experiri. V R A N. Quid illud, Aeſculapi? Solis amœniſsimus tepor, & ſoſpitatores eiuſdem radij, terræ, atque aquæ, necnon corporibus in illis natis & educatis, ſpiritum viuificum quotidie inſpirant, fomentúmque ſalutare ſeſe illis exhibent. AESCVL. Sic ſanguinis tepor & vapor mitiſsimus, Vrania, in iecinore, ceu natiuo loco, omnium primum elaboratus, vitali ſpiritui, necnon animali, poſtea partibus omnibus in corpore natis & educatis, per proprios ductus, ceu per radiós quoſdam, ſeſe fomentum ſalutare, & viuificum ſpiraculum exhibet. V R A N. Mirus es artifex, Aeſculapi, in inueniendo, diſponendo, eloquendo, & reſpondendo. Agè tamen, planetæ

Solis calor vitã de proprio ſpiritu reb⁹ terræ impertit.

Sãguinis vapor vitam per ſpiritus rebus corporis impertit.

quatuor, Iupiter, Venus, Mars & Saturnus, poſt Solem & Lunam (qui in cœlo, vt, rex & regina habētur) magnos vſus obtinent in hac inferiori rerū mūdi vniuerſitate cōtēperāda. Iupiter, vt nutriat. Vnde Ζεὺς Græcis, quaſi dicas ζωὴ, hoc eſt vita, nūcupatur. Venus, vt humidulo ſuo radio, terrā per medium aërem præparet, ac furtim mouēdo, quadātenus ſubigat. Vnde ἀφροδίτη, quaſi humore et ſpuma gaudens, apud Græcos nomen eſt adepta. Mars, vt à putribus & excrementoſis rebus, quæ multæ in telluris vtero latitant, ipſam terram expurget: ac de illabente ſuo radio, veluti ſcopis quibuſdam, euerrat. Saturnus, vt eiuſdē actiones internas & proprium calorem ſuo frigore externo intendat, atq; adſtringendo, quæ ex vſu ſunt, retinere cogat. Quibus, ſimile quidnam reperis in humano corpore Aeſculapi? AESCVL. Humores quatuor naturales, Vrania, qui ſuos in humano corpore vſus etiam agnoſcunt. Nam ſanguis, qui (vt dixi) tuum Iouem fautorē agnoſcit, omnium maximè nutrit. Pituita, præſertim dulcis, & naturalis, Veneri inauthorata, corpus emollit, præparat, & ad grauantium egeſtionem quadantenus lubricat. Flaua bilis, quæ Marti mancipatur, inteſtina, & pe-

Cœlorū planetæ quatuor magnos vſus obtinent in temperanda & modificāda rerū terræ harmonia.

Corporū humores quatuor magnos vſus obtinent in temperanda & modificāda rerū corporis œconomia.

nè dixerim, corpus totum ab excrementorum putredine vindicat, ſuperfluáque humiditate expurgat, & abſtergit : irritata excretione, tam per ſuperiora, quàm inferiora. Atra bilis, ſeu melancholicus ſuccus, Saturno addictus, ventriculi actiones adiuuat, vt meus ſcripſit Galenus, ventrémque intendit, & in ſeipſum contrahit, ad cibos exquiſitè comprehendendos, & quouſque plenè coquantur, retinendos. Quibus addes, quòd etiam ſecũdum nonnullos, appetentiam mouet. V R A N. Tantam rerum cognitionem tibi non inuideo Aeſculapi, miror magis. Cæterùm, de omnibus planetis, duos poſt Solem & Lunam, rerum naturæ amicos & familiares eſſe conſtat: Iouem nomino, ac Venerem (qui benefici à Ptolemæo rectè fuerũt nuncupati) ille, quòd nutriat, vt iam dictum eſt: hæc, quòd madefaciat, & roridum ſpiraculum, per vniuerſum terræ gremium effundat. AE S C V L. Sic ex humoribus duo, rebus corporis familiares ſunt, Vrania : ſanguis & pituita. Ille, quòd nutriat, ſicuti nunc admonui. Hæc, præſertim inſipida, quòd irroret, madefaciat, & in ſanguinem naturæ amicum, à natiuo calore excoqui facillimè poſsit. V R A N. Imploranda hîc mihi ſunt aduerſum te, omnia

Ex planetis duo ſunt rebus terræ amici & familiares.

Ex humoribus duo ſunt rebus corporis amici & familiares.

omnium planetarum, omnium cœlorum, & ſtellarum omnium auxilia. Nam in excogitando & proponendo ferè deficio: ſed interim illud occurrit. Martia ſtella, quam æſtuantiſſimam & retorridam omnes nouerunt, ſi de idoneo ſigno, Soli vel inſanæ Caniculæ, per cerealia tempora copulabitur: quidquid ineſt ſucci rebus terræ, niſi alicunde proſpiciatur, depaſci, torrefacere, incendere, ac diſſipare animaduertetur. AESCV. Flaua bilis, quam calidiſſimam & æſtuantiſſimam omnes nouerunt, in florentis ætatis feruido corpore, per æſtatem idem omnino data occaſione molitur. Nam ſi intra vaſa corporis aliis humoribus remiſcebitur, & ibidem cum his incendetur (vt in ſynocho putri) vel ſola exardebit (vt in tertiana cõtinua & cauſo) ſucci quidquid ineſt rebus corporis, quidquid humidi, benigniue alimenti, promptiſſimè excoquet: &, ſi comitem habuerit flammam, torrefaciet: atque niſi incẽdio per initia maturè proſpiciatur, depaſto omni humido, in partes ſolidas, propterea quòd deficit nutrimẽtum, vitæ iactura nulla victima expianda, tandem impetum faciet: ac febrem hecticam mortis certiſſimam nuntiam, pro foribus ſiſtet. VRAN. Papè, quàm egregiè philoſopharis

Martię ſtellę natura æſtuantiſſima eſt & pernicioſa.

Flauæ bilis natura æſtuãtiſsima eſt.

Aeſculapi! Sed dic amabo te?nun ſæpenumero obſeruaſti, quòd menſe aliquo lunari, quoties certi planetæ fuerunt commotionum aëris indices, authores ac ſignificatores, has aut illas nubes, ſic vel ſic, pro cuiuſque planetæ natura picturatas, in aëre terram ambiente promouerunt, & excitarunt? Quid iſti rei proferes ſimile in humano corpore? AE S C. Cuperem te, ô Vrania, Ariſtophani ſuas nubes relinquere. Veruntamen vt hic, perinde atque in reliquis, tibi faciam ſatis, de craſsiori exemplo, & longius fortaſſe petito, poſitioni tuæ, humani corporis humores opponam: præſertim quum turgent, vt meus loquitur Hippocrates: & ſua ad cutim veſtigia deponunt. Nam hunc, vel illum colorem, pro propria cuiuſque humoris natura, ad ſummam cuticulam corpus ambiētem appingere, fidem faciunt oculi. Quod ego familiarius tibi ſum demonſtraturus, vbi tu viciſsim mihi oſtenderis, quos in aëriis nubibus colores tui depingant planetæ. V R A N. Mars rerum cœli philoſophis, Latinis, Græcis, & Arabibus nubem flauam, rutilam, aut lutheam in aëre exprimit, & architectatur. Saturnus, liuidam, plumbeam & ſubnigram. Iupiter, purpureã, rubellam ac roſeam. Venus, pallidam, albi-

Planetarum radii varios colores in nube appingunt.

Corporum humores in cute varios colores appingunt.

Planetæ cœleſtes certos & peculiares habent colores.

cantem, & argenteam. Hic Solem, Lunam, & Mercurium tibi excludo, quia particulares colores non agnoſcunt. Iam quod pollicitus es præſta, Aeſculapi. AESCVL. *Sic bilis vtraque, & ſanguis, cum pituita, humores quatuor corporis, totidem poſitis à te planetis deputati, picturas ſibi concolores ad cutim effundunt: ſi, vt dictum eſt, in corpore abundauerint: & ab imo in ſummum, ſeu à centro in circunferētiam emerſerint. Nam flaua bilis tuo Marti, vt millies eſt cantatum, addicta, lutheum colorem, & flauum illi imprimit: quemadmodum licet intueri in ictero, ſeu morbo regio: quem ob id nonnulli auriginem nuncupauerūt: adhæc in eryſipelate, & aliis. Atra bilis, ſeu melancholicus ſuccus Saturno mancipatus, liuidum colorem, plumbeum, & ſubnigrum excitat. Quod indicant icteri nigri, ſeu fœdi colores in nubilibus: cancri inſuper, ac anthraces. Sanguis, ſi ſecundum naturam ſeſe habuerit, quia Iouem agnoſcit, ideo ebulliens, vel aliter ad ſummam cutem effuſus, purpureum colorem, rubellum, ac roſeum illi appingit. Quod manifeſtant phlegmonæ quāplurimæ, exanthemata, & id genus alia. Pituita naturalis, inſipida, & aquea Veneri aſcripta, pallidū colorē, & albicantem colo-*

Humores corporis, certos & peculiares habent colores.

rat. Qualis apparet in leucophlegmaticis, hydropicis & œdemate. Sed de his ſatis, Vrania, vel fortaſſe plura, ob rei indignitatem, quàm opus fuerat. His itaq; in præſentiarum omiſſis, te ad alia tranſire & moneo & hortor.

Dialogus nonus, de coaptatione ſtellarum variarum, cum partibus humani corporis variis.

VRANIA.

Mihi ſanè iucunda ſunt, & grata admodum colloquia tua, Aeſculapi. Diſperéam ſi vllum te reſpondente mihi vnquam obrepſit tædium. Dies integra, vix horula viſa eſt. Itaque per chariſſimos tuos liberos Machaonem & Podalirium peto & obſecro, vt in reliquis eadem dexteritate pergas. Nam habeo quæ ſeriò deinceps tibi proponã. Phœbus ille naturæ modificator incomparabilis (ad cuius egregium ſpectaculum Socratem ab exortu ad occaſum vſque ſæpenumero diriguiſſe ferunt) dum cum Cynthia ſorore, radio & motu vniuerſum terrarum orbem quantus eſt, è ſummo cœlo quotidie perluſtrat, mortaléſque omnes illuſtrat, ac

Duo cœlorum lumina motu & radio, terram illuſtrant & excitant.

res terræ vniuerſas, ad proprias actiones excitat, quid in humano corpore mihi appoſitè depinget, ac repræſentabit? ÆSCVL. Duorum oculorum imaginem, Vrania: quos è capite (quorum gratia conditum putarunt nonnulli) quaſi de cœlo quodam altiſſimo, corpus vniuerſum, ſicuti Sol mundum, radiis & motibus quotidie circunluſtrare, & proſpectare, ex eóque aſpectu, ceu lucerna quadam accenſa, membra ſingula, ſaltem externa, vt ſint in officio, & actiones ſuas obeant extimulare, ecquis (niſi fortaſſe lippus) nō videt, non ſuſpicit, non admiratur? Quod priſcos rerum cœli & naturæ philoſophos voluiſſe, quis neget? dum duorum oculorum, dextrum Soli, ſiniſtrum verò Lunæ (quæ Ariſtoteli paruolus quidam eſt Sol) non dicam inauthorarunt, ſed planè ſimillimum fecerūt. In quo ſi dubitas, audire graue non erit, quid eā in rem poſt Platonē, meus ſcripſerit Galenus vbiq; magnus. Oſtendam (ait) oculum in corpore animalis organum lucidiſſimum, & Soli quàm ſimillimum. VRAN. Non video quid ſperare poſſim in hac arena aduerſum te, Æſculapi, nam tot contra me iacula, vt antea dixi, retorques, quot ego in te contorquere poſſum. Intendam arcum nihi-

Duo corporum lumina ſeu oculi motibus & radiis corpus illuſtrant & excitāt.

Partes cœlorũ ſtellatæ, ſeu ſtellæ, orbicularem figurám præ ſe ferunt.

lominus, ac nouo hoc telo te laceſſam. Cœleſtes globuli omnes, aut, ſi vis, ſtellæ tam maiores quàm minores, ſphæricam & orbicularem figuram præ ſe ferunt: vel faciente fidem oculorum ſenſu. AESC. Sic corporis partes omnes, Vrania, tam internæ, quàm externæ, maiores perinde atque minores, orbicularem figuram prorſus æmulantur, ac quodammodo repræſentant. Quod ſi negas, proferam in ſpectaculum inteſtina, viſcera, renes, teſticulos, caput, oculos, brachia, digitos, tibias, venas, arterias, neruos, in ſumma totum corporis trũcum. Quæ figura, à ſapientiſſimo conditore, vti meus ſcripſit Galenus, in hoc illis comparata fuit, quòd ægre patiatur, & nullum offenſioni expoſitum angulum prætendat, vel foras proiiciat. VRAN. Potius moueri ceſſabit meum cœlum, quàm vincam: inſtare tamen non deſinam. Agè? certum eſt quòd ſtellæ quatuor, Sol, Luna, Iupiter & Venus, in cœlo principatum obtinent: valéntque præ cæteris benefico ſpiritu, natura, ac viribus: nec ſibi tantùm, ſed aliis etiam abundè proſunt, rerúmque vniuerſitatem de omnibus tuentur maximè, ac temperant. His, quid ſimile gerit humanum corpus, pro quo mecum in hàc deſcendiſti arenam? AESCVL. Partes corpo-

Partes humanorum corporum orbicularem figuram præ ſe ferunt.

Præcipuæ cœlorum partes ſeu ſtellæ ſunt quatuor: quarũ natura mirabilis.

ris principes quatuor, Vrania: nimirum, cor, cerebrum, iecur, & teſtes: quas dictis planetis quatuor ritè addixerunt antiqui. Nam & natura, & ſpiritu, ceu radio quodam præpotente, necnon vegeta actione, admodum valent. Nec ſeipſis duntaxat gubernandis dant operã, aut ſibi ſolis vnicè proſunt, ſed alios quoque de ſe ſpiritus, tãquam iugi de fonte, ad corpus ſuſtinendum, agendum, temperãdum, & vegetandum affatim effundunt, & quaquauerſum tranſfundunt: rerũque corporis vniuerſitatẽ de omnibus tuentur maximè ac temperãt. Nam cor vitalẽ continet, ex elaborata aëris inſpiratione, & ſanguinis ſuauiſſimo halitu, quibuſdam genitum. Is, per arterias, vt radius quidam, ad partes corporis vniuerſas defertur, ac inſiti caloris cauſa exiſtit. Cerebrum animalem diſpergit: illúmque per neruos, ceu per fiſtulas quaſdam, radiorum modo, in totum corpus ad ſenſum & motum iaculatur. Hepar, naturalem ſuſtinet, ex quo per venas omnibus corporis partibus alimonia præbetur: aut, ſi mauis, nutriẽdi vis quædam emanat: ſi tamen aliquẽ eſſe ſpiritũ naturalẽ mihi cõcedis. Teſtes, in vniuerſum corp⁹ vim planè maſculam, & occulta natura, abditóque ſpiraculo, energeiam ad generandum in-

Præcipuę corporum partes ſunt quatuor: quarũ natura mirabilis.

explicabilem, necnon robur toti corpori ſufficiunt. Quod vel de experientia conſtat. Nam qui imbecillos, impeditos, deprauatos, vel reſectos habent illos, in muliebrem prorſus naturam, vultu, voce & opere degenerant. Nec temere, nam virilitatis teſtes eſſe perhibentur, ex quo nomen habet. V R A N. *Valeant philoſophorum ſcholæ omnes. Ego certè hodie te doctore Aeſculapi, plus ſum adepta eruditionis, quàm vlla Academia vel toto triennio, diſputãdo & ratiocinando infudiſſet. Sed rurſum agè? Venus facultates, & ex his; vt ita dicam, actiones vnà cum motu, radio, & ſpiritu, longè diuerſas quàm Saturnus aſſequitur: & Iupiter, quàm Mars: & Luna, quàm Sol: & ita deinceps in reliquis.* AE S C V L. *Ad hunc ferè modum, Vrania, os quàm neruus, & neruus quàm caro, caput quàm pes, thorax quàm brachia, cor quàm ventriculus, in ſumma, pars quæq; ſimilaris, organica & inſtrumentaria, ſpiritus, facultates, & actiones ab alia diſtinctas, humidúmque primigenium, ac innati caloris ſubſtantiam longè diuerſam adipiſcitur, ſuſtinet, ac recipit. Quod tametſi veriſſimum eſt, tibi nihilominus, multíſque aliis abſurdum fortaſſe videbitur: propterea quòd incor*

Partes cœlorũ ſeu ſtellæ variæ ſunt naturæ ac temperaturæ.

Partes humanorum corporum variæ ſunt naturæ & temperaturæ.

rupta corruptis, diuina humanis, & materialia, extra omnem materiam poſitis compono. In quo ſi quid peccatur, & peccatum eſt, aut deinceps peccabitur, tam mihi à te, & candidè, & facilè condonatum puto, quàm ego in re, & argumento ſimili vltrò tibi condonare libentiſsimè vellem. Quod vnum ſæpius repeto, Vrania, quia intelligo extra reprehenſionem non eſſe. VRAN. Bono animo eſto, Aeſculapi, nec in docendo, ac demonſtrando (obſecro) fatigeris. Non es neſcius, nihil eſſe ex omni parte perfectum ac probatum. Si vniuerſis cœlis res corporis tam eruditè concilias, potes & me & animos omnes tibi facile conciliare: quod tamen paucis datum eſſe intelligo, & maximè his quos æquus amauit Iupiter auus ille tuus omnium Optim. Max. Cæterùm, ne à cœpta via deflectã, non ignoras, Aeſculapi, planetas omnes cũ ſtellis, iam inde ex quo primùm apparuerunt, ſic fuiſſe compoſitos, vt ab officio nunquam ceſſent: ſic erga mortalium res affectos, vt pro illis & rebus eorum viam ire, redireque nunquam recuſent: ſic inferiori mundo, aurigante motu, & radio, vnà cum occulto ſpiritu, obſequentes, vt viuificos ſuos & diuinos ignes, inoffenſo tenore, quaſi data in perpetuum obſequium

Particulæ cœlorum ſtellatę omnes cum ſuis radiis & ſpiritibus in id incumbũt vt rerum terræ vniuerſitatẽ tueantur ac ſuſtineant.

ſide, ei nunquam detrectent. AESCV: *Hoc quidquid eſt, Vrania, quis neſcit ad humani corporis* ὀυλομελίαν *(vt venerandus meus Hippocrates loquitur) aut, ſi placet, ad totã corporis compaginem aptiſsimè detorqueri poſſe? Cuius partes omnes cum vniuerſis facultatibus, à prima conſtitutione ita digeſtæ & coagmentatæ videntur, eáque harmonia compoſitæ; vt omnibus omniũ horarum atomis, aurigantibus ſpiritibus, qui cum inſito calore illarum habenas mouent, ab officio & propriis actionibus (niſi fortaſſe per morbos, vel aliter præpeditæ fuerint) ceſſent nunquam ſic inuicem obſequentes, vt toti corpori ſuas operas inoffenſo tenore detrectent nunquam: ſic mutuò famulantes, vt ad tutandam humani corporis vniuerſitatem ad extremum vſque humanæ comœdiæ actum fatigentur nunquam: quaſi iurata illi in perpetuum obſequium fide. In quo quis Dei & naturæ ſummam artem non admiretur? Quis eiuſdem eximiam erga humanum genus bonitatem, pietatem & prouidentiam non exoſculetur, nõ amet, non veneretur?* VRAN. *Nunc demum veriſsimum illud eſſe experior, Aeſculapi, quod vulgò dici ſolet: admiratio ex ignorantia eſt. Ignoraui hactenus humani*

Particulæ humanorum corporũ omnes, ſpiritus itẽ & facultates in id incumbũt, vt rerũ corporis vniuerſitatẽ tueantur ac ſuſtineant.

corporis maieſtatẽ & dignitatem: Vnde mirabar, quidnam eſſet homo, & vnde ſuper reliquas animantes tantopere ſuperbiret. Nũc te loquente, & doctior, & certior facta, mirari deſino. Sed quid hoc, quòd cœlorum lucidæ partes omnes (ſtellas ſi placet nuncupa) vt hæc inferiora tueantur, ac temperent, duobus maximè indigent, motu nimirum, & omnia pulſante ſpiritu, queis perpetuum præbet comitatum radius? AESCVL. *Quid hoc, Vrania, quòd humani corporis & partes, & particulæ omnes, motu, ac ſpiritu pulſantium arteriarum, ſpirituoſarúmq; venarum præſidio opus maximè habent, vt & ſe temperent, & totum corporis theatrum tueantur atque in harmonia contineant? quibus indiuiduus adeſt comes inſitus calor cum ſpiritu, motus authore. Taceo hîc perpetuum fluorem, & motum continuum triplicis ſubſtantiæ, ſolidæ, carnoſæ, & ſpirituoſæ. Adhæc corporis habitum, aſſiduo fluxui & tranſpirationi opportunum: quemadmodum alumni mei, Hippocrates & Galenus egregiè (vt omnia) poſteritatem condocuerunt.* V R A N. *Prætereundum non eſt, Aeſculapi, quod partibus illis Zodiaci, quas ſigna appellitant, qualitates diuerſæ inſunt: à quibus rerum generanda-*

Partes cœlorũ ſtellatæ abſque motu & ſpiritu eſſe nõ poſſunt.

Partes humanorũ corporũ abſq; motu aliquo & ſpiritu eſſe nõ poſſunt.

Partes Zodiaci variarum ſunt qualitatum.

rum & corrumpendarum ſtatus omnis defluit. AESCV. *Nec itidem prætereundum, Vrania, quòd partibus humani corporis temperamenta varia, & qualitates diuerſæ inſunt: à quibus rerum in illo generandarum & corrumpendarum ſtatus omnis defluit. Nam ſicuti humidum & ſiccum, frigidum & calidum, in eodem ſubiecto, vt loquuntur philoſophi, abſque aliquo medio eſſe non poſſunt: ita nec in cœlo, nec corpore. Quocirca, rectè accommodatéq; ſignorum tui cœli, vti etiam membrorum corporis, alia frigida & humida eſſe, alia ſicca & calida, frigida item & ſicca, adhæc calida & humida oſtenderunt priſci, & de obſeruatione probauerunt poſteri.* VRAN. *Præclarè quidem, Aeſculapi, ſed in cœlo partes quædam ſunt ſimplices, vt Sol, Luna, Venus, Mars, Iupiter, Saturnus, &c. Quædam verò compoſitæ, vt Orion, Taurus, Bootes, Leo, vtraq; Vrſa, Virgo, Lupus, & huius picturæ imagines variæ.* AESCVL. *Sic in humano corpore partes quædam ſunt ſimplices, ſiue ſimilares, vt nerui, venæ, arteriæ, oſſa, &c. Aliæ verò compoſitæ, ſiue diſſimilares, vt cor, iecur, cerebrum, lien, ventriculus, pulmo, &c.* VRA. *Tibi tam variè erudito non eſt inauditum,*

Partes humani corporis diuerſarum ſunt qualitatum.

Partium cœlorum ſeu ſtellarum quędā ſunt ſimplices, aliæ compoſitæ.

partium humani corporis quędam ſunt ſimplices, aliæ compoſitæ.

omnium cœleſtium & ſphærarum & ſtellarum chorum ſanéquam diuinum, rapidæ extimi orbis vertigini, vel de prima inuitatiuncula illico obedire. Quæ res quid habet in humano corpore ſimile? AE S C. Vnius animalis facultatis maieſtatem, Vrania: cuius imperium, omne corporis theatrum, cum tota rerum illius multitudine ſanéquam admirabili, actutum (niſi fortaſſe aliunde præpediatur) capeſſere: ſeque ad illius motum vel leniſſimum, perinde atq; ad claſſici vocem extemplo componere, & de prima inuitatiuncula ſequi, non eſt, niſi ἀφιλόσοφος, qui ignoret. V R A. Pœnitet, imò verò pudet, quòd tam temerè in diſputationẽ hodie tecum deſcenderim. Quod certè ardentiſſimo diſcendi ſtudio, non vincendi animo, factũ putabis. Itaq;, vt reliqua ex te intelligam, propono fixarum ſtellarum, quæ innumeræ ſunt, adhæc errantium ordines, magnitudinem, radios, ſitum, & qualitates quæ adamuſſim per omnia, ſibi inuicem nequaquam reſpondent. Ex quo fit, vt in hæc inferiora, eadem & vbique ſimilia ſemper non operentur, nec immittant. AE S C. Sic humani corporis partes tam ſimilares, quàm organicæ, quæ vt numeroſiſſimæ ſunt, ita fixarum ſtellarum, & item pla-

Partes cœlorũ omnes ſtellatæ vnius parẽt imperio & motui.

Partes corporũ oẽs parent vni' imperio ac motui.

Partes cœlorũ ſeu ſtellæ per omnia ſibi nõ reſpondent, nec ſimilia ſimiliter agunt.

Partes humanorũ corporũ per omnia ſibi non reſpondent, nec ſimilia ſimiliter agunt.

netarum chorum inſignem non inepte figurabunt, ordine, magnitudine, ſitu, qualitatibus, numero, figura & connexione, inter ſe variant, ac differunt: functionéſque diuerſas, vt ſunt diuerſæ, ſed ſuæ tamen cuique parti congeneres ſuſtinent: nec eadem per omnia agitant, tametſi vni eidémque corpori, perinde atque vni cœlo fixæ tuæ ſtellæ, ineſſe proſpiciantur. V R A N. *Vtinam deus aliquis me in Platonem conuerteret, Aeſculapi, vel potiùs Platonis ſcientiam & acumen mihi hodie inſtillaret: diceres profectò rem tibi cum fœmina non eſſe. Vt vt ſe res habet, ex Ptolemæo conſtat, imò verò de experientia, quòd Mars calidus eſt: quia Soli, qui caloris eſt fons, propinquat: & Luna frigida, quia ab eodem diſtat.* AE S C. *Sic hepar Marti addictum, Vrania, calidum eſt, quia à corde caloris promptuario non admodum diſtat: & cerebrum Lunæ mancipatum, frigidum, quia ab eodem multū abeſt. Quanquam ſcio apud meos medicos veriores & probabiliores rerum iſtarū cauſas eſſe.* V. R A N. *Hic mihi quidnis potiùs ſperādum, quàm vt vincam. Age? Saturno calidior eſt Mars: & viciſſim Marte Saturnus ſiccior. Adhæc, Luna Venere humidior, & Venus Luna frigidior. Atque ita*

In partes terræ Solis vicinia, & remotio diuerſimodè agit.

In partes corporis, cordis vicinia & remotio diuerſimodè agit.

partium, ſeu ſtellarum tam ſimpliciū q̃ cōpoſitarū, qualitates ſunt diuerſæ.

de inerrantibus ſtellis, planetarum qualitates, & naturam reſipientibus. Nam Hyades humidiores ſunt, quàm Sirius: & Sirius ſiccior ac calidior, quàm Orion. Inſuper Arcturus Bootis calidior, quàm tota Scorpij ſtellatio: & ita de reliquis. AE S C. *In hunc ferè modum, Vrania, particulæ humanum domicilium compingentes, qualitatibus & temperamento ſeparatim variant. Nam oſſe ſiccior & frigidior eſt pilus: & poſt hunc chartilago, & quem Græci, vt eſt in meo Galeno,* χονδροσύνδεσμον, *hoc eſt, chartilagineum nexum nūcupant: præterea caro, cute eſt humidior ac calidior: & ſpinalis medulla vtraque humidior ac frigidior: rurſum, cerebrum & hac & illa eſt multò humidius: & cerebro adeps, cui concretio contingit. Caro, ſanguis, & ſpiritus, temperamento calido & humido prædita ſunt: ſed ita vt ſpiritus calidiſſimus ſit, deinde ſanguis, poſtremò caro. Quod ad inſtrumentariarum partium, diſſimilariúmue, aut compoſitarum (quæ, vt dixi, octauæ ſphæræ imagines quodammodo figurant) aptare ſi videbitur, viam paucis aperio. Cor omnium partium humanatum calidiſſimum eſt, maximè ſanguineum, & proinde humidum: proximum illi eſt iecur: ſe-*

Partium corporis tam ſimplicium, q̃ compoſitarū, qualitates ſunt diuerſę.

quitur pulmo, qui calidus eſt, humidus, & ſpumoſus. Cum liene, renes calidi ſunt & humidi: atque ita deinceps de reliquis. V R A. *Tam exquiſitam philoſophiam, & rerum corporis vſqueadeo eruditam expoſitionem, hactenus à nemine audiueram, Aeſculapi: ſed iuuat te aliò vocare. Non es ignarus, vnãquamque rerum terræ particulam, quæ vel nutriri, vel aliquid in lucem proferre nata eſt, tribus quæ in cœlo ſunt, & illinc manant, maximè (vt antea admonui) indigere: nimirũ lumine, motu, & ſalutari hinc aura quaquauerſum illabẽte: aut, ſi me Peripateticè loqui mauis, æthereo tepore, & ſpiritu, omnia deorſum occultè perflante, alente, ac vegetante.* AE S C. *Sic ignara non es, Vrania, quãlibet corporis humani particulam, quæ ſuas actiones in lucem eſt æditura, vel nutritionis commoda perceptura, trium ſpirituum qui in corpore ſunt, influente vi, motu, & vibratione, ceu lucente quodã radio, maximè opus habere: hoc eſt (ſicuti paulò antè admonui) humido ſuo, inſito calore, & comitante illum ſpiritu.* V R A N. *O térque, quatérque beatum, non dicam Hippocratem, qui ſuum in te genus agnoſcit, Aeſculapi, ſed & medicorum ordines omnes, qui te authorem, illuſtra-*

Partes terræ à tribusque in cœlo ſunt, vegetantur, fouentur, ac ſuſtinentur.

Partes corporũ à tribus quæ in corpore ſunt, vegetantur, fouentur, ac ſuſtinentur.

Sol & plan. cœli ſignis vtuntur.

torem ac patronum reuerentur. Cæterùm, tu mihi, ut opinor, non inficiaberis Solem cum aliis planetis (à quibus inferiora omnia mouentur) ipſis cœli Signis, Ariete, inquam, Tauro, Geminis, &c. ad res terræ modificandas uti: eorundémq; miniſterio, ac opera gaudere. AESCVL. *Proinde neque tu etiam, opinor, Vrania, negabis, cor in humano corpore cum aliis viſceribus, vti venis, arteriis, neruis, fibris, pellicula, & propria carne: eorundémque omnium miniſteria ac operas ad res corporis modificandas exigere.* VRAN. *Mirus es ſanè Aeſculapi, & ſupra omnes deos quos ego vnquam loquentes audiui, in reſpondendo promptus, & ad excogitandum ingenioſus: proinde patieris pro tuo candore, me rurſum hæc paucis proponere. Certum eſt, de planetæ cuiuſque effectionum mixtura, vt Iouis, Saturni, Martis, Mercurij, Veneris, Lunæ, atque adeo vnius Solis cuncta moderantis (à quo perinde atque à fomite omnia vigent) vniuerſa quæ ſub cœlo ſunt, ſtatum ſuum perbellè ſortiri.* AESC. *Sic etiam certum eſt, Vrania, de cōmixtione effectionum ipſorum viſcerum, vt iecinoris, lienis, ventriculi, pulmonis, cerebri, teſtium, atque adeo vnius cordis, cuncta vt princeps moderan-*

Cor & viſcera, corporis particulis vtuntur.

De cōmixtione effectionū planetarū, res terræ ſtatum ſuum ſortiuntur.

De cōmixtione effectionum viſcerum, res corporis ſtatum ſuum ſortiuntur.

tis,res corporis quaſque ſtatum ſuum perbellè ſortiri. V R A N. Hoc certè verißimum eſſe nunc demum in te experior quod vulgo dici ſolet, Aeſculapi, patrem ſequitur ſua proles. Apollo rerum medicarum eſt parens, Aeſculapius illarum doctor, & interpres ſanéquam diligens. Sed dic interim? ætherei ignes, elementis, perinde vt quibuſdam ſuis inſtrumentis, ſuáque materia, vtuntur: è quibus tuus mundanus & mortalis homo conſtat: & per quæ, & intra quæ vitam quoque ducit. AE S C V L. In hunc ferè modum, Vrania, humani corporis humana mens, aut, ſi mauis, humanus animus, ſpiritibus, ſenſibúſque vtitur, perinde vt ſuis quibuſdam inſtrumentis, quibus (vix auſim dicere) conſtat, & per quæ viget. V R A N. Agedum, Aeſculapi? incomprehenſibilis illa quinque planetarum ſocietas, tametſi diuerſa habeatur, ſub duobus tamen principibus, Sole, inquam, & Luna, cum innumeris fixarum ſtellarum ordinibus, ad rerum inferiorum propagationem, cuſtodiam, & generationem, motibus, luminibúſque, & radiorum proiectione, ſub varia magnitudine, figura, & ſitu (vt ſæpenumero dictũ eſt) ſymphoniam de multis quaſi vnam quotidie concinit & modulatur: Quæ

Ætherei ignes elementis vtuntur.

Humanæ mentes ſpiritibus vtuntur.

Partibus cœli tametſi diuerſis mira ineſt ſymphonia ad rerũ mundi cuſtodiã

res quid reperiet in humano corpore ſimile? ÆSCVL. Inenarrabilem partium omnium corporis tam internarum quàm externarum (etiam ſi diuerſæ ſint) ſocietatem, ſymmetriam, & conſenſum, ad tutandam & cuſtodiendam ipſius microcoſmi vniuerſitatem ſummopere vtilem. Nam ſiue magnitudinem illarum ſpectes, ſiue numerum, adhæc figuram, ſitum, connexionem, motum, aut actionem quamlibet, eô omnes tendere deprehendes, vt totius corporis œconomiam, & ſtatum tutiſsimè, &, quoad eius fieri poteſt, diligentiſsimè cuſtodiant: in eiúſque auxilium prorſus conſpirent, ac ſymphoniam de multis, quaſi vnam quotidie concinant, ac modulentur. In quo, Vrania, quis Dei & naturæ illi ancillanti, ſummam erga humanum genus bonitatem, iterum, imò verò centies, & millies ſupra millies, non ſuſpiciat, non veneretur, non amet? VRANIO magnū & multis modis admirabilem deum, qui in abditiſſima rerum naturæ myſteria tam altiſsimè penetrauit! Quid tu, ac ſi viceris, ſubrides? Non eſt (mihi crede) res admodum operoſa, barbatum deum, ſimplicem puellam & virginem ſuperare. Quanquam tibi nondum eſt victoria parta. Agè? errantes ſtellas, adhæc

Partibus corporis tametſi diuerſis mira ineſt ſymphonia, ad rerum corporis cuſtodiam.

In duabus maioribus cœli ſtellis rerum terræ modificatio & vita maximè cõtinetur.

inerrantes tam magnas quàm paruas à Sole & Luna digredientes, in contemplationem tibi obiicio. A quibus viuificum lumen, & gratiſsimum alimentum rebus omnibus inferioribus, per vnum aërem, radio & motu infundi ac refundi dum obſeruas, dum animaduertis, quid, obſecro, de rebus corporis ob oculos tibi habere videris? AE S C. Minutulas & capillares maiuſculáſque corporis venas non paucas, Vrania, à duabus quæ maiores dicũtur, caua ſcilicet, & porta, tanquam ex aureis duobus fluminibus ſingulis corporis partibus ſuum apparatum nutrimentum, duce motu & ſpiritu, ceu quodam vehiculo infundẽtes, refundẽtes, ac ſuffundentes. V R A. Quò magis procedunt colloquia noſtra Aeſculapi, eò admirabilior mihi ſemper videris.

In duabus maioribus venis rerũ corporis modificatio & vita maximè cõtinetur.

Partiũ cœli ſeu ſtellarum ſumma eſt varietas & diuerſitas.

Cæterùm, quoties per amica ſilentia noctis, cœlum intueris partibus ac ſtellis tam variis, & multiplicibus concinnatum & conſperſum, magnis, inquam, paruis, albis, fuſcis, rutilis, obſcuris & aliis, quid tale in humano corpore obſeruas, aut animo cõcipis? AE S C. Ipſummet humanum corpus totum, Vrania, venis, arteriis, neruis, viſceribus, inteſtinis, fibris, muſculis, tendonibus, oſsibus, ligamentis, membranis, adipe, carne & cute, particulis

Partium humani corporis ſumma eſt varietas & diuerſitas.

inter ſe variis, diuerſis, ac diſcoloribus, concinnatum & contextum: albis, fuſcis, flauis, liuidis, rubellis, magnis & paruis. V R A N. *Non abſurdè ſanè, niſi quòd (venia tamē & petita, & impetrata) rebus meis ſacris, tua prophana identidem miſces ac componis. Sed quid hoc, Aeſculapi, quòd prolificus, & ſocialis Veneris radius, in malefici & ſanguinei Martis naturam tranſire prorſus non poteſt? nec item ſalutare Iouis ſpiraculum, in pernicioſam & exitialem Saturni rigiditatem?* A E S C. *Quid hoc, Vrania, quòd nec os in nerui ſubſtantiam: nec neruus, in carnis, vel adipis naturam: nec hepar, in cerebri ſubſtantiam: nec pulmo in lienis materiā tranſire poteſt?* V R A N. *Mirum eſt quòd tot cœlorum particulæ vbique variæ & multiplices: aut, ſi vis, ſtellarum tam errantium quàm inerrantium, nobilium quàm ignobilium, ſanequam numeroſa multitudo, certo concentu inuicem conuenit, inuicem ſibi ſubſeruit, inuicem & ſe, & res mundi omnes temperat ac iuuat, quemadmodum ego paucis hic demonſtrarem, niſi actum agere formidarem. Huic rei quid ſimile dabis?* A E S C. *Varias ac multiplices corporis partes tam nobiles, quàm ignobiles. Nam miro concētu inuicem*

Partes cœli ſeu ſtellę, propriam ſuam temperaturam & naturā prorſus non exuunt.

Partes corpo. propriam ſuam naturā prorſus non exuunt.

Partiū cœli ſtellatarum numeroſa multitudo miro concentu inuicem conuenit ac ſe mutuò temperat.

partium corporis nũeroſa multitudo miro cõcentu inuicem conuenit ac ſe mutuò tẽperat.

conueniunt, inuicem ſibi ſubſeruiunt, ſeq; mutuò temperant, atque iuuant. Quod familiariter ſic tibi oſtendo. Hepati alimenta & chylum præparat ventriculus atque elaborat: viciſsim ventriculo, aliíſque partibus ſanguinem hepar, & cum calore, ſpiritum. Pulmo aërem cordi attrahit, cõficit, excoquit & emendat: cor, attenuatum ſanguinem & ſpirituoſum, alendo pulmoni ſanéquam idoneum illi condit, ac ſufficit: & ita deinceps. Quid, quòd oculi manibus prælucẽtes, eis viã commonſtrant? quid, quòd manus oculos tuẽtur, & ab externis iniuriis defendunt? Quis non videt os cum tota ſua acie eburnea, ventriculum, hepar, & vt paucis dicam, partes omnes corporis, alimenta in primo veſtibulo conficiendo, mutua neceſsitudine iuuare, & rurſum, dũ alitur, ab his iuuari? Tradũt itaq; vicarias operas, ac ſe inuicem temperant, iuuántque, corporis perinde atque cœli, res omnes. V R A N. *Mirabar ſi ſic euaderem. Sed*

In Zodiaco initium eſt & finis.

ô me obliuioſam! Signiferum numeroſæ multitudinis circulum, vt tuus ſcripſit Triſmegiſtus, hic penè prætérieram, quod tamen non oportet. Hunc, Ariete & Piſcibus, tanquam initio & fine. ſi tamen initium & finem circulo præſcribis, terminari dum audis, quid de

humano corpore ſimile tibi proponis? AE S. Illud ipſum corpus totum, capite & pedibus, membris dictis ſignis mancipatis de priſcorum authoritate, circunſcriptum & terminatum. V R A N. Sed ille idem ſignifer circulus, Aeſculapi, in quo Peripateticis via eſt vitæ & interitus, ad hæc inferiora varie miſcenda, ac temperanda, triplici ſignorum tetrade conſtat, quatuor elementorum naturam & complicationem præ ſe ferente. Prima, Ariete, Tauro, Geminis & Cãcro perficitur. In qua, ſignum primum igneum eſt, alterum terreum, tertium aërium, & quartum aqueũ. Reliquas tetradas ſimili præditas temperamẽto, ne ſim moleſta, omitto. Nã tibi tã ſunt notæ, quàm amitæ tuæ Dianæ, ſui (quod dicunt) canes. Verùm age? quid iſti rei conferes de toto humano corpore? AE S C. Ipſum corpus totum, Vrania, quod equidem conſtat triplici partium tetrade; quatuor elementorum naturam & complicationem ad res corporis variè miſcendas & temperandas ſuſtinente ac præ ſe ferente. Prima, eſt in prima & ſumma corporis parte, nimirum in capite: quod vnum, quatuor in ſe continet, perinde atque primus tuus ſignorum quaternio. Viſum imprimis, qui planè igneus eſt: cui reſpondet

In humano corpore initiũ eſt ac finis.

Partes Zodiaci variè ſub diuerſis qualitatibus diſtribuuntur.

Partes huma. corp. variè ſub diuerſis tẽperamentis diſtribuuntur.

Aries, rerum cœli philoſophis ſignum merè igneum. Præterea olfactum, qui terreæ naturæ, vt cœleſtis Taurus, quadantenus eſt particeps. Tertio loco, auditum, qui purè aëreus eſſe cenſetur, vti tua Geminorum ſtellatio. Poſtremò, guſtatum, aqueæ vtcunque naturæ, qualis eſt Cancer in cœlo. Sic Thorax, corporis τριὰς altera, ſuã habet τέτραδα, perinde atque Zodiacus. In qua ſe cor imprimis offert: quod alumnulis meis Hippocrati & Galeno, feruens ſemper eſt, qualis cœleſtis Leonis natura. Secundo loco, διάφραγμα, ob robur & denſitatem nonnihil terreum, quale eſt in cœlo Virginis aſtrum. Tertio arteriarum origo, quas aërias eſſe, vel de motu & pulſatione conſtat: cuiuſmodi eſſe fertur in ſignifero Libra. Vltima connumeratione pulmo occurrit, qui pituitoſus eſt, molliculus, & aqueus, vti cœleſtis Scorpio. Sequitur venter inferior, poſtremus corporis ternio, qui ſuã cum tuo Zodiaco tetraden hic etiam agnoſcit. In hoc, iecur omnium primum occurrit calidum ob ſanguinem, qualis eſt Sagittarius, tertiæ τέτραδος cœleſtis ſignum primum. Secundo loco, ſe profert lien, terreus & fæculentus, vt Capricornus. Tertio, ventriculus, aëreus, quia calidus humidus, cuius naturæ in cœlo

eſt Aquarius. Quarto & vltimo loco, inteſtina, humida affatim, vt ſolent eſſe Piſces. In quibus partibus quis neſcit, Vrania, totius corporis, perinde atque cœli vim vniuerſam & harmoniam elucere? VRAN. Res cœli & corporis ſiue ab Apolline, ſiue à Cheirone, ſiue à Mercurio, aut quocũque alio didiceris, tam exactè tenes, quàm deorum aut mortaliũ vllus. Ex quo fit, vt me attonitam reddas. Inſtabo tamen. Fare itaque, tot lucentes ſtellarum globuli, nulla cogitatione, nedum numero perceptibiles, dum permixtim confunduntur, & varias figuras, penè dixerim geometricas omnes, de mutuo cõcurſu, & radiorum proiectione multiplici quaquauerſum deſcribunt: dum ex ſitu nunc recto, nunc obliquo, nunc propinquo, nunc remoto, modò dextro, modò ſiniſtro, aliàs anteriori, quandoque poſteriori variè miſcẽtur & pulſantur: dum de aſpectu oppoſito, hexagono, trigono, tetragono, aut aliter ad inferiora propriis facultatibus contemperanda ſeſe ſalutant, & intuentur: quidnam dabunt ſimile in corpore humano? AES C. Venarum, arteriarum, neruorum, tendonum & ſtaminum, ſiue fibrarum corpuſcula, Vrania. Quæ per vniuerſum corpus, ac ſi radij quidam eſſent, hinc inde

Particulæ cœlorũ ſtellatæ, ſeu ſtellę, geometricas figuras penè oẽs ſurſum deſcribunt.

Particulæ hũanorum corporum, geometri-

cas figuras penè oēs tam introrſum quàm extrorſum variè deſcribunt.

traiici & diſpergi dum vides: dum à ſummo in imum, recto in obliquū, dextro in ſiniſtrū, & contrà emitti obſeruas: imò verò, ſi fas eſt dicere, quoties de Cheiromāticorū, Pedomāticorū & Metopoſcoporū arte idipſum animaduertis: dum in viuentibus, & à perflante ſpiritu diſtentis manuum, pedum, frontis, brachiorum, corporíſque totius fibris, venis & tendonibus (præſertim in gracili, ſeneſcente, vel emaciato corpore) idipſum in ſpectaculū accerſis: num geometricas figuras penè omnes ob oculos habere tibi videris? nū tu ibi deprehendis lineas rectas, obliquas, curuas, perpendiculares ac parallelas. Superficies, rectas & curuas. Angulos, rectos, acutos, obtuſos, planos, ſolidos, rectilineos, curuilineos, & mixtos. Circulos, ſemicirculos, trilateras figuras, quadrilateras & multilateras. Iſoſchelia & ſcalena. Triangulos; oxygonios, ambligonios, & rectāgulos. Quadrata, rhombos, rhomboides, trapezia, pyramides, helicas, cylindros, ac figuras alias? A quibus mirabilem harmoniam rebus corporis conciliari, & de variis organis, atque ſimilarium partium accentu, ſymphoniam de multis vnam (quæ vita dicitur) exprimi, non tam eſt quòd dubitare debeāt mortales, quàm ſummis votis expetere,

vt ſpirante etiãnum corpore aliquo, quidquid id eſt, oculis (ſi quidem fieri poſſet) percipere, imò vero manibus cõtrectare aliquãdo queãt. Papè, q̃ hic ſtupenda architectatricis naturæ ſpectarẽt miracula! q̃ elaboratũ domicilium! quàm operoſam geometriam! Humanæ eſt artis, fateor, hominem exteriùs repræſentare, fabricare, ſculpere, aut pingere: quod fecerunt Apelles, Pheidias, Praxiteles, Lyſippus, Zeuſis, & celebres alij pictores, ſtatuarij, & ſculptores quamplurimi. Sed interiùs, ad viuum effingere, ſoli Deo & naturæ illi ancillanti eſt conceſſum. Quod ſanè humana induſtria attentare nunquam eſt auſa. Sed de his ſatis, Vrania: itaq; dũ voles alia propone. V R A.

Et verba & res, quo magis procedunt noſtra colloquia, mihi præripis, Aeſculapi: adeo diſertè, adeo eruditè & ingenioſè loqueris, ac reſpondes. Sed vt aliud ex alio incidit, & ita fieri iubes, proponam ſtellas erroris neſcias, quæ vel aquilonarem, vel auſtralem imaginem quampiam conſtituunt. Has quis neſcit radio, viribus, & ſpiraculo inter ſe differre? Quod vt oſtendam, quis ignorat, aut non videt nimboſum Oriona dum exoritur, vel occidit, aliter in hæc inferiora ſpirare, aliáſque in aëre commotiones ciere, quàm qui ardentes

Partiũ cœli ſeu ſtellarum radij, ſpiritus, actiões & tẽperamenta variè inter ſe differunt.

contriſtat Sirius agros? Quis non obſeruat Arcturi, vel Lyræ ſtellas, alium iaculari radium, aliáſque vires & qualitates ſuſtinere, quàm quæ Pleiadum, Andromedæ, Vulturis, aut Cygni imaginem figurant & componũt?

Partium hum. corp. ſpiritus actiones, & tẽperamenta variè inter ſe differũt.

AE S C. Quis neſcit, Vrania, eum ſpiritum qui oßi ineſt, & cuius præſentia ſtat, abſentia verò cadit, ab eo qui in neruo latitat, non ſolum dißidere, ſed actiones etiam alias penitus habere? Et hunc rurſum ab eo differre qui moderator eſt carnis? & ita deinceps? Nam in reliquis corporis rebus, perinde atque cœli, eam differentiam & dißimilitudinem repeperire facile erit. In qua re te exercere ſuperſedeo, vt aliis ſuus ſit locus, tantiſper dum mihi licet, & tibi iucundum eſt. V R A. Perſpicuum eſt, quòd in cœlo, & maximè in Zodiaco, certæ ſunt partes, in quibus certi planetæ & certæ ſtellæ ſua certò ſibi elegerunt domicilia: in quibus potius quàm alibi, quod cuique eſt innatum bellè perficiunt ac operãtur. Vnde Soli proprius locus, domus & hoſpitium eſt in Leone: Lunæ in Cancro: Saturno, in Capricorno: Ioui, in Sagittario: Marti, in Ariete: Veneri, in Tauro: & Mercurio, in Virgine. AE S C. Sic perſpicuum eſt, Vrania, quòd in humano corpore certæ ſunt par-

tes, in quibus certæ res corporis certa ſibi elegerunt domicilia: vbi illæ potiùs quàm alibi, quod cuique eſt innatum bellè perficiunt ac operantur. Hinc vitali ſpiritui proprius locus eſt in corde: naturali in hepate: animali, in cerebro: chyloſi, in ventriculo, ſanguificationi in iecinore, delationi ſeri ſanguinis, in venis emulgentibus, & eiuſdem ad veſicam exportationi, in vreteribus. Sic bili recipiendæ proprius locus eſt in fellis veſicula: atræ bili ſecernendæ & adſeruandæ, in ſplene ſeu liene: & ita deinceps. In quo hoc colloquium tibi claudo, Vrania: non quòd reſpondendo ſim defeſſus: quin potiùs vt tu aliquantiſper reſpires, & nouarum propoſitionum rationes excogites.

Dialogus decimus, in quo Solis & Lunæ curſus, cum vitæ humanæ curriculo componitur.

VRANIA.

MIHI gratulor, tibíque gratias ago, Aeſculapi, quòd harmoniam cœleſtium corporum & humanorum, non dicam deguſtare, ſed plane cognoſcere,

nunc demum, te doctore & demonſtratore, fœliciter pergam. Placet valde quòd tam facilem te mihi exhibeas: patientia tua & candore parum deinceps abutar. Age itaque? neminem eſſe puto in literatura cœli, vt loquitur Plinius, vel mediocriter verſatum, qui non videat Solis in ſignifero circulo anniuerſariam peragrationem, & Lunæ itidem mẽſtruam, quatuor tum anni, tum menſis tempeſtates qualitatibus inter ſe plerunque diſſidentes adferre. Ver imprimis, humidum & calidum, maximè ſi ſecundum naturam ſe habuerit: qualis eſt prima Lunæ ætas. Poſtea, æſtatem calidam & ſiccam: qualis eſt ſecunda Lunæ ætas. Tertio, autumnum ſiccum & frigidum: qualis eſt tertia Lunæ ætas. Poſtremò, hyemem frigidã & humidam, qualis eſſe ſolet vltima Lunæ ætas. Cui rei, quidnam ſimile mihi proferas in tuo homine auidiſſimè expecto.

Solis & Lunæ per Zodiacum progreſsio, quatuor tempeſtates tẽperamẽto differentes excitat.

AE S C. Totius humanæ vitæ eius curriculũ tibi propono: quod vnum ætates quatuor, poſitas haſce tẽpeſtates tuas numero & qualitatibus æquantes adferre, à meis medicis, & priſcis philoſophis adnotatum eſt. Pueritiam imprimis, quæ humida eſt, & calida, quale Ver propriè ſumptum, & de Solis per tria prima ſigna Zodiaci peragratiõe cir-

Vitæ humanæ per hũc mundũ progreſsio, quatuor ætates temperamẽto differentes excitat.

cunſcriptum: primáque Lunæ ætas, à ſuo cum Sole congreſſu, ſeu, à νεομηνίᾳ, ad primum τετραγωνισμὸν, aut, ſi mauis, ſchema primum, vel quadraturam primam. Secundò, adoleſcentiam, ſeu (vt aliis placet) florentem ætatem, ac iuuenilem, calidam & ſiccam, qualis eſt in anno ſolari æſtas: & in menſe lunari intercapedo ea quæ eſt à primo illius quadrante, ad plenilunium: vel à διχοτόμῳ primo, ad πανσέληνον, ſeu plenilunium. Tertiò, ætatem conſiſtentem, & ad canos feſtinantem, quæ ſicca eſt, & frigida: qualis eſſe ſolet autumnus, & Lunæ tempeſtas ea, quæ eſt à plenilunio, ad vltimam quadraturam. Poſtremò decrepitam ætatem, ſeu ſenectam, quæ frigida eſt, & humida, ſaltem excrementis: qualis eſt hyems ſecundum naturam ſe habens: & tempeſtas ea Lunæ, quæ eſt ab vltima eius figuratione cũ Sole, ad proximũ nouiluniũ. Quæ omnia, vt facilius accipias, Vrania, planiùs docere ac demõſtrare aggredior: à pueritia ceu à fundamentis primis & proximis, gradum faciens. Hanc veri appoſitiſſimè reſpondere, cum calido teſtatur humidum, quibus ſimul abundat. Sed ita vt ab ipſo humido in calidum, perinde atque à Vere in Aeſtatem, facilis fiat lapſus, & trãſi-

tus. Sequitur illam iuuentus, cui ſimilis admodum eſt æſtas. In vtraque enim ſecundum naturam ſe habente, calor ſic efferueſcit, vt reſiccato bona ex parte humido, ſubareſcere iam inceptent omnia, cùm in corpore, tum in terra. His ſuccedit virilis ætas, quæ & prouectior, primáque quodammodo ſenectus dici conſueuit, Autumni faciem & typum præ ſe ferens: cùm ſcilicet ſiccitas ita increſcit, vt exhalante maxima ex parte calido, ingruere iam occipiat vltimæ ac morboſæ ſenectutis hyems. Quæ calore deſtituta, & à frigido humeſcente occupata, in putrilaginem tota vergit: irruunt, qua data porta, excrementorum omni agmine: quod obſeſſo ſicco, vltimã frigori faciunt acceſſionẽ: qua ex re ſequitur corruptio, & ex corruptione mors, rerúmque omnium corporis internecio. V R A. Fœmineæ ſimplicitati tua facilitas condonabit, Aeſculapi, vt tuam patientiam rurſus exerceam. Lunare corpus, aut, ſi vis, Lunæ facies, ſucceſſionum viciſſitudine per ætates mutatur: adeo, vt à natiuitate (ſic falcatam illius apparitionem primam appellabo) ad plenilunium vſq; creſcat, & vigorem habeat: iam inde, veluti tabeſcat, & in ſenium tranſeat. Cui rei in humano corpore quidnam ſimile

habes? AESCV. Ipſum humanum corpus, Vrania: nam ex quo in lucem prodiit, à natiuitate ad vigorem vſque, ſucceßionum vicißitudine quadam per ætates mutatur, increſcit, ac augetur. Subinde verò, ſenſim tabeſcit, & ad corruptionem paulatim tendit, donec pro incrementi prioris proportione, diminuto calore, decreſcendo vniuerſim diſſoluatur ac vaneſcat. Sed hæc quia trita eſſe ſcio, & tibi, Vrania, propriis tuis cœlis notiora, verbum nõ amplius addo. Interim ſi quid habes reliqui, quod poßis proponere, alacriter, vt hactenus feciſti, expedi.

Humanũ corp' per certas ætates mutatur.

Dialogus vndecimus, de orbium cœleſtium coaptatione, cum corporeis orbibus, & oculis.

VRANIA.

DII, deæque omnes me bene ament, Aeſculapi, ſi quid vnquam doctius, ingenioſius, & excogitatum accuratiꝰ intellexi. Pauca mihi reſtãt in meis cœlis, quæ tibi deinceps proponam. Quibus, ſi pro ſolita tua dexteritate reſponderis, victa herbam porrigam: totáque in harmoniam hu

mani corporis cum cœlo facilè deſcendam: atque tuo Galeno libentiſſimè in ea re ſubſcribam. Itaque per tuum numen, pérque auream iſtam barbam peto, & obſecro, vt relictis cœleſtium corporum naturis (nam in his verſatum ſatis) planetarum ſphæras, & eorundem lucentes globulos, de quibus hactenus, vel nihil, vel ſaltem paucis egimus, placidè, ſi placet, aggrediamur. Hæ cùm ſeptem ſint, & ſeptem lucentes orbiculos contineant, tam concaua parte, quàm conuexa inuicem communicantes, nimirum Saturni, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurij & Lunæ, quid per te ſimile in humano corpore reperient? AESC. Oculum, Vrania, in quo hæc repræſentari bifariam oſtendo. Primùm in tunicis ex quibus conſtituitur: deinde in circulis qui ex connatis ſeptem fiunt: & in ea oculi parte conueniunt, quæ Græcis ἶρις καὶ στεφάνη, Latinis iris, & corona dicta eſt. Itaque, tunica prima, ex viſorio neruo dilatato orta, et ἀμφιβληστροειδὴς nuncupata, hoc eſt retiformis (quòd reti ſimilis ſit) Saturni orbem figurabit. Secunda huic connexa, & tenuiſſimis araneæ telis ſimilis, vnde Græcis ἀραχνωδὴς, Latinis aranea dicitur, Iouis, qui Saturno contiguus eſt. Tertia ex eadẽ tenui exorta, χοροειδὴς & ſe-

Septẽ cœleſtiũ planetarũ ſphæræ, ſeptenos lucẽtes orbiculos continent.

Septem humanorum orbiũ, ſiue oculorum tunicę lucentes orbiculos ſeptẽ & circulos continent.

cundina inſcripta (quòd multorum vaſorum ſit vinculum, quale eſt χορίον fœtus inuolucrum) Martis, qui Ioui itidem eſt proximus. Quarta ex præcedente nata, & Græcis ῥαγοειδὴς, Latinis vuea, ſeu acinoſa vocata, quòd vuæ acino ſimilis ſit, in medio habens foramen, cui pupilla nomen, Solis orbem Martio confinem præ ſe feret. Quinta ex duriore cerebri membrana producta, & humorem vitreum cum cryſtallino de poſtica veſtiẽs, ac, ne diſrumpatur firmãs, & ob id σκληρὸς Græcis, Latinis dura nuncupata, Veneris orbem, qui Solarem ſequitur ob oculos ponet. Sexta, ab hac, cui iuncta eſt nata, & κερατοειδὴς, ſeu cornea dicta (quòd ſimilis ſit cornibus in tenues laminas præſectis) Mercurij orbẽ exprimet, qui Venereo ſimiliter eſt proximus. Septima ac vltima, quæ ex pericranio ducẽs originem, ἐπιπεφυκὼς, hoc eſt adnata appellatur, quòd aliis tunicis quæ oculum conſtituunt adnaſcatur (vnde coniunctiuam hodie nominãt) Lunæ orbem omnium poſtremum figuratè exhibebit. Atque hæc de tunicis. Iam verò quòd ad ſeptem circulos attinet, ex connatis, vt diximus, factos: & in ea parte oculi vbi album nigro copulatur, conuenientes (qui ſeptem planetarum circu-

lares orbes præ ſe ferunt) hæc à me in præſentiarum paucis accipies. Primus & extimus qui adnatæ eſt tunicæ, contrario quàm nunc nuper poſitum eſt modo, Lunæ orbem demonſtrabit. Alter, qui eſt corneæ, Mercurij. Tertius, qui eſt duræ, Veneris. Quartus, qui eſt choroeidis, Solis. Quintus, qui eſt vueæ, Martis. Sextus, qui eſt arachnoeidis, Iouis. Septimus & vltimus, qui eſt retiformis, Saturni. VRAN. *Hîc, vt video, totam oculi anatomen paucis mihi perſtringis, Aeſculapi. Qua in re & ingenium tuum, & ipſius oculi aptationem ad meorum planetarum orbes, laudo ac probo. Sed poſiti planetarum orbes ſeptem, & eorundem ſtellati globuli totidem, octauo orbe, ceu extimo quodam corpore includuntur & continentur.* AESC. *Breuis eſt reſponſio, Vrania, & facilis admodum oppoſitio. Nam vniuerſa hæc quæ modò tibi protuli, tunicas dico oculi omnes cum ſuis circulis, cranio, ceu extimo orbe quopiam includuntur. Aut, ſi mauis, humanorum orbium (ſic oculos appellant Grammatici) folliculi ſeptem orbiculati, eorundémq; lucidiſsimi globuli totidem, cranio, ceu orbe quodam capaciore, & ſuperiore capiũtur, atque includuntur.* VRA. *Ingenioſè ſanè omnia, ſed vni-*

Orbes planetarum ſeptem, & ſtellati illorum globuli totidẽ extimo quodã orbe includuntur.

Orbium humanorũ tunicæ ſeptem, & circuli totidem extimo quodã orbe includuntur.

uerſi cœlorum orbes, motum habẽt ſenſui manifeſtiſſimum, qui motionem ultimæ ſphæræ per omnia ſequitur. Et rurſum ſtellati eorundem globuli, alterum ab hoc diuerſum: de propria ſingulorum natura. AE S C. *Sic orbes humanorum corporum, aut, ſi mauis, oculi, Vrania, motum habent ſenſui manifeſtiſſimũ: qui capitis, ceu ultimæ cuiuſpiam ſphæræ motionem ſequitur: & rurſum alterum ab hoc diuerſum, ſiue ſurſum, ſiue deorſum, ſiue ad latera, & canthorum alterutrum ille fiat, & deducatur.* V R A N. *Penè proponendo deficio: dic uerò, Aeſculapi, orbes cœlorum omnes, motu uniuerſali ſuper uno aliquo axe mouentur ac feruntur: cuius extremitas eſt in ultima ſphæra.* AE S C. *Orbes humanorum corporum, ſiue oculi, Vrania, motu uniuerſali ſuper uno aliquo axe, nimirum ſuper dorſi ſpina feruntur ac mouentur. Cuius extremitas eſt in cranio, & capite, ceu orbe ultimo: cui cum toto ſpinali axe, pro baſi pedes duo, cum ſuis adminiculis ſubſternuntur: quemadmodum de ipſo Sceleto patet: & ex oſſei cadaueris anatome paſſim demonſtrari ſolet.* V R A N. *Tam attonitam me reddit diuina & ſingularis tua eruditio, ut quid deinceps tibi proponam, non habeam. Erit itaque hoc*

Orbiculi cœlorum ſtellati duplicem habent motum ſenſui manifeſtum.

Orbes humanorum corporum duplicem habẽt motũ ſenſui manifeſtum.

Orbes cœlorũ ſuper vno axe mouentur.

Orbes corporũ ſuper vno axe mouentur.

Cœlum finem habebit ac interitum.

Humanũ corpus finem habebit ac interitum

Cõcluſio totius colloquij.

poſtremum. Cœlum cum ſuis partibus omnibus, iuxta Chriſtianam philoſophiam, finem aliquando eſt habiturũ. AE S C. Simili modo humanum corpus cum ſuis partibus, Vrania, finem eſt habiturum: imò verò quotidie habet: à quo excludo animam, quæ Academicis (qui à meo Hippocrate fluxerunt) verè eſt immortalis: vt interim Chriſtianam philoſophiam taceam, quæ tota in id eſt, contra Peripateticos & Epicureos. V R A. Hactenus ego & quærendo, & proponẽdo tibi oneroſa fui, & fortaſſe moleſta, Aeſculapi. Tu contrà, reſpondendo & opponendo, necnon docendo, mihi ſanéquam gratus. Habeo itaq; pro doctiſsimis tuis demonſtrationibus, pro ingẽti labore, & eximia eruditione, gratiam quamplurimam: neſcio quãdo relatura. Atq; cùm nihil ampliùs habeam quod proponam, tibi in hoc colloquio volens & libens cedo: veriſsimúmq; eſſe conſtanter prædico, quod antea ignorabam: nempe humanum corpus miram cum cœlis & illorum rebus harmoniam agnoſcere. Id quod à prima hominis formatione, per medias eius ætates, & corporis res omnes excurrẽdo, mihi diligenter mõſtrauiſti, doctè expoſuiſti, & accuratè enodauiſti. Nihil itaque hîc ſupereſſe video, niſi vt

concludam in microcoſmo, id eſt, in homine, macrocoſmum, hoc eſt cœlum, ineſſe: & contrà: ipſumq́; humanum corpus magnum cum cœlo commercium, & harmoniam mirè admirabilem habere. Prӕterea conditoris ſapientiam, virtutem, ac prouidentiam in vtroque ӕqualẽ relucere. Quod ex tuo Galeno, philoſopho, aſtronomo & medico incomparabili, noſtrorum colloquiorum initio, ceu thema vetus & difficile mihi demonſtrandum, probandúmq; tibi propoſuerã. Nunc demum reſtat, vt clauſo prӕſenti dialogiſmo, quӕ nobis à Ioue auo tuo, ac reliquis immortalibus diis imperata ſunt & mandata, ſedulò exequamur. Nam in orbem terrarum, vt video, iamiam deſcendimus. In quo obſeruare incipio, quӕ Mercurius patruus tuus publico deorum conſilio nuper expoſuit. AE S C. Sic eſt, Vrania: quare partes tuas diligenter age: ego meis accuratè inuigilabo. Sed heus tu? fac (obſecro) vt exacto negotio cœleſtes domos vnâ repetamus. V R A N. Fiet, Aeſculapi: bene vale. AE S C. Tu quoque, Vrania, in proximum reditum tuum, & nouum colloquium.

FINIS HARMONIÆ COELESTIVM corporum & humanorum: autore Antonio Mizaldo Monluciano.

IOANNES PERRELLVS *Doctor medicus Lutetiæ, ad* ANTONIVM MIZALDVM, *cœlorum & humanorum corporum conciliatorem, doctum atque ingenioſum.*

Debet homo (MIZALDE) tibi: debet quoq; cœlum:
Quòd cunctis aperis quidquid vtrunq; gerit.
Eſſe doces corpus cœlorum ſchema: probáſq;
Cœlos præclarum corporis eſſe typum.
O mirum artificem! quantum patet vndiq; cœlum,
Sola hominis claudis mole perexigua.
In nuce concluſam magni miratur Homeri
Iliadem, nugis Græcia nota ſuis.
Miretur potiùs cœlos in corpore paruo,
Te ſolo & docto claudier artifice.
Quod quis tentauit veterum? quis, quæſo, Galenus?
Ptolmæus? ſummi ſint licet vſq; viri.
Hinc eris æternis celeber poſt funera luſtris:
Donec erunt homines, ſidera donec erunt.

Ἐκ πόνȣ τὸ κλέος.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO E.